

**ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГААНЫ АЛБАДЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ
ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ**
(Мэдээлэл лавлагаа)

Р.Хатанбаатар, А.Пагма, Ө.Мөнхтунгалаг, Д.Халиун

АГУУЛГА

Нэг. Гадаадын зарим орны парламентын судалгааны албадын үйл ажиллагааны эрх зүйн зохицуулалт

- АНУ-ын Конгрессийн Судалгааны алба /КСА/
 - Хууль тогтоох байгууллагыг өөрчлөн байгуулах хууль
- Австралийн Парламентын номын сан
 - Австралийн парламентын үйлчилгээний тухай хууль 1999
- Бүгд Найрамдах Солонгос Улс Үндэсний Хурлын судалгааны алба
 - Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны тухай хууль
- Япон Улсын Парламентын номын сан
 - Парламентын тухай хууль
 - Парламентын номын сангийн тухай хууль

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын судалгааны албаны тухай

Гурав. Хавсралт

- Хавсралт 1. Парламентын Судалгааны нэгж парламентын Ажлын албатай ижил статустай байх хэлбэр
- Хавсралт 2. БНСУ-ын Үндэсний нийтийн албаны ангилал

Ашигласан материал

НЭГ. ГАДААДЫН ЗАРИМ ОРНЫ ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГААНЫ АЛБАДЫН ҮЙЛ АЖИЛЛАГААНЫ ЭРХ ЗҮЙН ЗОХИЦУУЛАЛТ

Судалгаа, шинжилгээний ажлын хүрээнд парламентын судалгаа гэсэн бие даасан ангилал буй болсноос хойш багагүй хугацаа өнгөрсөн бөгөөд парламентын судалгааны албад нь хууль тогтоогчдыг шаардлагатай мэдээлэл, судалгаагаар шуурхай ханган, оновчтой шийдвэр гаргахад чухал нөлөө үзүүлдэг болохыг тэдгээрийн үйл ажиллагааны олон жилийн түүхэн туршлага харуулдаг.

Парламентын судалгааны алба нь номын сан, архивын хөмрөг зэрэг мэдээллийн олон талт эх үүсвэрт түшиглэн хууль тогтоох, төрийн бодлого тодорхойлох парламентын үйл ажиллагаанд мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлдэг нь Парламентат ёсыг хэрэгжүүлж буй улс орнуудад мөрддөг нийтлэг жишиг юм.

Парламентын судалгааны албадын чанартай судалгаа, шинжилгээ нь хууль тогтоох үйл ажиллагаанд маш чухал ач холбогдолтой:

- Юуны түрүүнд хууль тогтоох байгууллагын өмнө тулгарсан улс төрийн тодорхой асуудлаар гаргах шийдвэрийг оновчтой болгоход нөлөөлнө.
- Дараагийн түвшинд хууль тогтоох үйл явцыг хурдасгах, эрчимжүүлэхэд нөлөөлнө.
- Хууль тогтоох байгууллага улс төрийн түвшинд чанартай мэдээллийг ашигласнаар шинжлэх ухаан технологи, мэдээлэл хөгжсөн эринд амьдрах чадвартай хууль тогтооход томоохон хувь нэмэр оруулна.

- Хууль тогтоох үйл ажиллагааны судалгаа улс төрийн олон ургалч үзлийг хөгжүүлэхэд нөлөөлнө.
- Хууль тогтоох үйл ажиллагааны явцад гүйцэтгэсэн чанартай судалгаа нь хууль тогтоох байгууллагыг хүлээн зөвшөөрөх хүрээг (легитим чанар) өргөтгөхөд хувь нэмэр оруулдаг.
- Иргэдэд төрийн удирдлагын талаар шийдвэр гаргахад үр нөлөө бүхий санал дэвшүүлэх боломжийг олгосноор ардчиллыг хөгжүүлэхэд хувь нэмэр оруулна.
- Улс төрийн ардчиллыг гүнзгийрүүлэх, харилцан ойлголцлын соёлыг дээшлүүлэхэд нөлөөлнө.

Судалгааны албад нь дараах ерөнхий чиг үүргийг гүйцэтгэнэ. Үүнд:

- Парламентаар хэлэлцэх хуулийн төслийн талаар харьцуулсан судалгаа, товч мэдээлэл, бодлогын дүн шинжилгээ, судалгаа болон эрх зүй, эдийн засаг, төсөв, хүрээлэн буй байгаль орчны шинжилгээ судалгаа, эдийн засгийн үндсэн үзүүлэлт, нийгэм, эдийн засгийн төлөв байдал эдийн засаг, мөнгөний бодлого, хуулийн төслийн нийгэмд үзүүлэх нөлөөллийн талаар мониторинг хийх;
- Парламентын гишүүд болон судалгаа захиалах эрх бүхий хэрэглэгчийн хүсэлтээр эрх зүйн акттай холбоотой мэдээлэл бэлтгэх, санал боловсруулах;
- Танхим, байнгын хороодоор хэлэлцэгдэж буй хуулийн төслийн талаарх мэргэжлийн байгууллага болон олон нийтийн санаа бодлыг тандан судлах;
- Парламент болон Байнгын хороод, хэлтэс, албадын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэхүйц судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэх;
- Шинээр сонгогдсон гишүүдэд зориулан мэдээлэл лавлагаа бэлтгэх;
- Дотоодын болон олон улсын судалгааны институт, номын сангууд, их, дээд сургуулиудтай нягт уялдаа холбоотой ажиллах;
- Хуулийн төслийн шинжилгээ хийх;
- Олон улсын харилцааны тодорхой асуудлаар дагнасан судалгаа, мэдээллээр захиалагчийг хангах зэрэг болно.

Парламентын судалгааны албад нь үйл ажиллагаандаа бие даасан, хараат бус, тэнцвэртэй, улс төрийн үзэл бодлоос ангид, шуурхай, парламентын гишүүдийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн байх гэсэн үндсэн зарчмуудыг баримтлан ажилладаг ба шуурхай гүйцэтгэл, цаг үеэ олсон байх, бичмэл материал ойлгомжтой, товчхон байх шаардлагыг хангасан байдаг шинж чанараараа академик болон их, дээд сургууль, төрийн болон бусад хэвшлийн судалгааны байгууллагаас ялгарах онцлогтой.

Австралийн парламентын Судалгаа, мэдээллийн албаны тэргүүн Юн Феррье парламентын судалгааг *“Алаг эрээн орон зайд алагчлалгүй судалгаа гүйцэтгэх”*¹⁸⁶ гэж тодорхойлсон нь улс төрийн олон ургалч үзэл бодол уралдсан орон зайд улс төрөөс ангид, хараат бус судалгаа гүйцэтгэхийг хэлсэн ажээ.

Хууль тогтоох үйл ажиллагааны судалгааны нэгжийг бэхжүүлэхийн тулд судлаачдад өндөр шаардлага тавигддаг. Тухайлбал, судлаачийн орон тоонд хамгийн сайн хүмүүсийг шилж сонгох, хууль тогтоогчийн захиалгад төвлөрөн ажиллах, үнэн зөв, тэнцвэртэй судалгаа гүйцэтгэх, улс төрийн мэдрэмж сайтай байх, улс төрийн философи сайн эзэмшсэн байх, хууль тогтоох байгууллагын төвийг сахисан арбитрын хэрэгцээг ханган ажиллах зэрэг болно.

Эндээс үзвэл парламентын судалгааны албаны үйл ажиллагааны эрх зүйн хэм хэмжээг хуульчлан тогтоох нь маш чухал байдаг.

¹⁸⁶Юн Феррье. Успешное предоставление профессиональных беспристрастных услуг в пристрастной среде. Совет Федерации РФ. Аналитический вестник. №8 (228). М., 2004г.

Улс орнуудын парламентын дэргэдэх ажлын албаны бүтэц, зохион байгуулалтаас үзэхэд судалгааны нэгж нь парламентын ажлын албаны үндсэн бүтцэд, эсхүл парламентынхаа харьяанд харьцангуй бие даасан (*ажлын албатайгаа ижил статустай*) хэлбэрээр ажилладаг байна. (*Хавсралт 1-ээс үзнэ үү.*)

Парламентын судалгааны нэгж нь парламентын ажлын албатай ижил статустай ба бие даасан эрх зүйн актаар үйл ажиллагаа нь зохицуулагддаг АНУ-ын Конгрессийн Судалгааны алба /KCA/, Австралийн Парламентын номын сан, Бүгд Найрамдах Солонгос Улсын Үндэсний Хурлын Судалгааны алба, Японы Парламентын номын сангийн эрх зүйн зохицуулалтыг дэлгэрэнгүй авч үзэв.

АНУ-ын Конгрессийн Судалгааны алба¹⁸⁷/KCA/:

Конгрессийн хууль тогтоох үйл ажиллагааг сайжруулах зорилгоор 1914 онд Конгрессийн номын сангийн бүтцэд Хууль зүйн лавлагааны албыг байгуулжээ. “Хууль тогтоох байгууллагын бүтэц, зохион байгуулалтын тухай хууль”-аар (*Legislative Reorganization Act of 1970*) 1970 онд Хууль зүйн лавлагааны албаны нэрийг өөрчилж Конгрессийн судалгааны алба болгосон байдаг.

Конгрессийн судалгааны алба нь хууль тогтоох үйл ажиллагаанд туслах дэлхийн хамгийн том судалгааны төв бөгөөд Конгрессийн гишүүд солигдож шинэчлэгдсэн ч энэ алба нь “Конгрессийн тархи” болж үе үеийн Конгрессийн гишүүд, Байнгын хороодод мэдээлэл, мэдлэг, судалгаагаар хангах үйлчилгээг үзүүлдэг байнгын цэнэглэгч хүч нь байсаар иржээ. Шинжээчид нь хуулийн төслийг Байнгын хороодоор хэлэлцүүлэхээс эхлээд хууль батлагдах хүртэлх бүх шатанд мэдээлэл, судалгааг бэлтгэхдээ цаг үедээ нийцсэн, бодитой, аль нэг улс төрийн хүчнээс хараат бус, төвийг сахисан, нууцлалыг чандлан хадгалах зарчмуудыг барьж ажиллах ёстой.

Гүйцэтгэх засаглал ба хууль тогтоох байгууллагын судалгааны чадавхыг тэнцвэржүүлэх зорилгоор тус албыг 1970-аад оны үед өргөтгөн бэхжүүлсэн байна. Эрх зүйн зохицуулалтын хувьд тус албаны үйл ажиллагааг АНУ-ын Конгрессийн хууль тогтоох үйл явцтай нягт уялдуулж өгсөн ба Конгресст бодлогын олон талт хувилбарууд ба тэдгээрээс гарах үр дагаврыг тооцсон санал боловсруулан танилцуулах үүрэг хүлээдэг.

Судалгааны албанаас тайлан, мэдээлэл, илтгэл бэлтгэх, семинар, хэлэлцүүлэг зохион байгуулах, биечлэн болон утсаар зөвлөгөө өгөх зэрэг төрөл бүрийн үйлчилгээг гишүүд, Байнгын хороод, Конгрессийн дээд, доод танхимд хууль тогтоох үйл ажиллагааны бүх шатанд үзүүлдэг.

Судалгааны албаны бүтэц:

Захирлын ажлын алба:

- Захиргааны үйл ажиллагааны алба - *Office of Administrative Operations*
- Олон нийттэй харилцах алба - *Communications Office*
- Нягтлан шалгах газар - *Review Office*

Судалгааны алба нь 5 салбар, 1 хэсэгтэй.

1) Нэгдсэн Улсын хуулийн салбар

Энэ салбар нь хуулийн чиглэлийн бүхий л асуултуудад хариулт өгдөг. Ингэхдээ тухайн асуудал Үндсэн хуулийн зарчим, холбогдох хууль тогтоомж, холбооны улсын зарчим,

¹⁸⁷Дэлхийн улс орнуудын парламентын Ажлын алба. Уб., 2012 он, 53 дахь тал.

худалдаа, иргэний эрхтэй нийцсэн эсэх талаас голчлон авч үзнэ. Түүнчлэн бизнес, гэмт хэрэг, байгаль орчин, иргэний эрх, олон улсын эрх зүйн зарчим, хэм хэмжээ зэрэг салбарын хууль, холбогдох асуудлуудад дүн шинжилгээ хийдэг. Энэ салбар нь дотроо 5 хэсэгтэй.

2) Нийгмийн бодлого

Энэ салбар нь дотоодын нийгмийн бодлогын хөтөлбөрийн асуудлуудад дүн шинжилгээ хийж үнэлэлт, дүгнэлт өгөх зорилготой. Энэ салбарын хамрах асуудлын хүрээнд боловсрол, хөдөлмөрийн нөөц, хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл мэндийн даатгал ба санхүүжилт, эрүүл мэндийн үйлчилгээ, насжилт, нийгмийн даатгал, тэтгэвэр, иргэдийн шилжилт хөдөлгөөн, эрүүгийн хэргийн шүүх, нийгмийн хангамж, хүнс ба орон сууцны хөтөлбөрүүд зэрэг багтана. Энэ салбар нь дотроо 6 хэсэгтэй.

3) Гадаад хэрэг, батлан хамгаалах, худалдаа

Энэ салбарын шинжээчид нь дэлхийн улс төр, эдийн засгийн хөгжлийн асуудал, АНУ ба бусад улс хоорондын улс төр, эдийн засгийн харилцаа, улс хоорондын асуудал болох терроризм, цагаачлалын асуудлыг хариуцан ажилладаг. Үндэсний аюулгүй байдлын судалгаанд зэвсэгт хүчний стратеги, АНУ-ын батлан хамгаалахын төсөв, зэвсгийн систем, зэвсэгт хүчний баазын нөхөн төлбөр зэрэг асуудлууд хамаарна. Худалдааны шинжээчид нь эдийн засгийн асуудлуудад дүгнэлт өгөх ба худалдааны тариф, экспорт, импортын талаарх судалгаа шинжилгээний асуудлыг хариуцна.

4) Засгийн газар ба Санхүү

Энэ салбарын шинжээчид нь Конгресс ба шүүх засаглал, гүйцэтгэх засаглалын салбарын үйл ажиллагаа (*Ерөнхийлөгчийн алба ба эрх мэдэл, ерөнхийлөгчид нэр дэвшигчид, холбооны ажиллах хүч, Нэгдсэн улсын шуудан, дүрэм журмын удирдлага, спорт*), Холбооны улсын зарчим, сонгууль ба онцгой байдлын удирдлага, банк, даатгал, үнэт цаас ба макро эдийн засгийн бодлого, хууль тогтоох ба төсөв батлах үе шат, Засгийн газрын санхүү ба татварын асуудлыг хариуцан ажилладаг.

Санхүүгийн асуудлын хүрээнд банк, санхүүгийн байгууллага, даатгал, үнэт цаас, татвар, төрийн санхүү, төсвийн болон мөнгөний бодлого, улсын зээлэлт, эдийн засгийн зээлийн үзүүлэлтүүдийг судалдаг. Тус салбар нь зургаан хэсэгтэй бөгөөд хэсэг тус бүр удирдагчтай байна.

5) Шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэл, нөөц

Тус салбар нь байгалийн нөөц, шинжлэх ухааны дэвшил, технологийн хөгжил, бизнесийн гол салбаруудын зохицуулалтын судалгаа хийдэг. Нөөцийн асуудлын хүрээнд байгалийн баялаг, байгаль орчин, хөдөө аж ахуй, хүнс ба загас агнуур, эрчим хүч ба ашигт малтмал зэрэг хамаарна. Шинжлэх ухааны салбарын асуудалд иргэний болон зэвсэгт хүчний судалгаа хөгжлийн асуудлууд, мэдээллийн технологи, сансар судлал, бусад шинжлэх ухааны салбарууд хамаарна. Үйлдвэрлэлийн асуудалд тээврийн хяналт, тээврийн дэд бүтцийн асуудал, үйлдвэрлэлийн зах зээл ба зохицуулалтын талаарх шинжилгээ, судалгааны ажлууд багтдаг. Энэ салбар нь 6 хэсэгтэй.

Мэдлэгийн мэдээллийн хэсэг

Энэ хэсэг нь дээр дурдагдсан судалгааны салбаруудын бодлогын судлаачдын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэх, туслах хэлбэрээр хамтран ажилладаг.

КСА-ны эрхэм зорилго: “Хууль тогтоох үйл ажиллагаанд Конгрессийг иж бүрэн, үнэн зөв мэдээлэл, дүн шинжилгээ, судалгаагаар хангаж ажиллах, үйлчилгээ нь төвийг сахисан, цагаа олсон, нууцыг чандлан хадгалсан байх”

КСА-ны үнэт зүйлс: “Нууцыг хадгалах, төвийг сахих, бодитой хандах” хэмээн тодорхойлжээ. Энэхүү эрхэм зорилго, үнэт зүйлсийн дагуу КСА-ны ажилтан бүр судалгааны бүх үе шатанд нууцыг чандлан хадгалах, төвийг сахиж нөлөөнд үл автсан, бие даасан байдлаар гишүүдэд дэмжлэг үзүүлэх, тэнцвэртэй, бодитой дүн шинжилгээ хийх, мэдлэг, мэдээллийг хадгалах, уламжлан дамжуулж ажилладаг.

КСА-ны чиг үүрэг: Конгресст Нэгдсэн улсын иргэдийн эрх ашигт нийцсэн, мэдээлэлд суурилсан шийдвэр гаргахад шаардлагатай төвийг сахисан судалгаа, дүн шинжилгээ хийх, бодлогын альтернатив хувилбарууд боловсруулах, түүнээс гарч болох үр дагаврыг тооцоолсон мэдээллээр хангах үүрэгтэй.

Конгрессийн судалгааны албанаас үзүүлэх үйлчилгээ болон бүтээгдэхүүнүүд:

- Бодлого, эрх зүй болон процедурын иж бүрэн дүн шинжилгээ хийх;
- Бодлогын олон талт хувилбаруудыг нээн илрүүлэх, үнэлэх, тэдгээр хувилбаруудын үр дүн, үр дагаврыг тооцох;
- Хуулийн төсөл боловсруулахад анхан шатны дэмжлэг үзүүлэх;
- Сүүлийн үеийн судалгааны арга зүй, аргачлалыг ашиглан тодорхой асуудлаар тоон мэдээллийн сан буй болгох, дүн шинжилгээ хийх;
- Судалгааны шинэ үр дүн, мэдээ ба мэдээллийн эх сурвалжийг олж авах, тодорхойлолт гаргах;
- Конгрессийн байнгын хороодод шинжээчийн дүгнэлтийг сонсгох;
- Хууль тогтоох байгууллагын анхаарлын төвд байгаа асуудлаар сургалт семинар хийх.

КСА нь зөвхөн Конгрессийн байнгын хороод болон Конгрессийн гишүүдийн мэдээлэл, судалгааны хэрэгцээг хангах зорилгоор ажилладаг. КСА-ны үйлчилгээний хэлбэр:

- Зөвлөгөө өгөх, мэдээлэл хийх;
- Нууц танилцуулга бэлтгэх;
- Шинжээчдийн мэдүүлэг хийх;
- Цахим хуудасны үйлчилгээ;
- Конгрессоор дамжуулж олон нийтэд хүргэх мэдээлэл;
- Сургалт семинар зохион байгуулах;
- Ерөнхий мэдээллээр хангах;
- Уншлагын танхим ба судалгааны төвүүдээр дамжуулж үйлчлэх.

Конгресст хэлэлцэх хуулийн төслийн жагсаалттай уялдуулан Судалгааны албанаас бэлтгэн гаргаж буй судалгаа шинжилгээний бүтээлүүд нь зохиогчийн эрхээр хамгаалагдахгүй бөгөөд Конгрессийн зөвшөөрлөөр нийтэд чөлөөтэй ашиглагдахаар КСА-ны цахим хуудсанд байрлуулдаг. Мөн Конгрессийн гишүүд болон бүх Байнгын хороодын хүсэлтээр мэдээлэл бэлтгэх бөгөөд энэ мэдээлэл нь бүх гишүүдэд нээлттэйгээр эсвэл зөвхөн нэг гишүүнд зориулагдсан нууц хэлбэрээр бэлтгэгдэнэ.

Хуулиар хориглосон үйлчилгээ

- Туйлширсан, төвийг үл сахисан, нэг талын өрөөсгөл мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх;
- Конгрессийн нэг гишүүний мэдээллийг нөгөө гишүүнд дамжуулан өгөх;
- Хуулийн төслийг бичих болон хуультай холбоотой албан ёсны төсөв тооцоо гаргах.

Түүнчлэн судлаачид гишүүдэд хувийн зөвлөгөө өгөх, сонгуулийн тойрогт нь ажиллах, хуулийн төсөл боловсруулах, боловсруулахад оролцох, улс төрийн үзэл бодлоо судалгааны бүтээлдээ илэрхийлэх, захиалагчийн зөвшөөрөлгүйгээр судалгааны бүтээлийн талаар бусад мэдээлэхийг хориглодог. Судлаач нь ажил үүрэгт нь хамааралгүй эсхүл ашиг сонирхлын зөрчилтэй болон хүний хувийн нууцад хамаарах захиалгыг гүйцэтгэхээс татгалзах эрхтэй.

АНУ-ын Конгрессийн номын сангийн бүтцэд Хуулийн лавлагааны алба байгуулах тухай хуулийг 1914 онд Конгрессоос баталж, Ерөнхийлөгч Вудро Вильсон гарын үсэг зуржээ. 1970 оны Хууль тогтоох байгууллагыг өөрчлөн байгуулах хуулиар (*Legislative Reorganization Act of 1970*)¹⁸⁸ уг албыг Конгрессийн судалгааны алба гэж нэрлэн, эрхлэх ажлын хүрээг нь ихээхэн өргөтгөжээ. Хуулийн Title III-ын 2 дугаар хэсэгт Конгрессийн судалгааны албаны талаар заасан. Эдгээр заалтууд нь 1946 оны “*Legislative Reorganization Act of 1946*” хуулийн заалтуудын нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан хэлбэр юм.

2 дугаар хэсгийн бичлэгийн хэлбэрийг хадгалсан албан бус орчуулга

Хэсэг 2- Конгрессийн судалгааны алба
Конгрессийн судалгааны чадавхыг сайжруулах

Зүйл 321. (a) Нэмэлт оруулсан 1946 оны Хууль тогтоох байгууллагыг өөрчлөн байгуулах хуулийн (2 U.S.C. 166) 203 дугаар зүйлийг дараах байдлаар өөрчлөв:

Конгрессийн судалгааны алба

“Зүйл 203. (a) Конгрессийн номын сангийн Хуулийн лавлагааны албыг цаашид Конгрессийн номын сан дахь бие даасан департамент хэлбэрээр ажиллуулах ба Конгрессийн судалгааны алба гэж өөрчлөн нэрлэнэ.

“(b) Конгрессийн бодлого нь-

“(1) Конгрессийн Номын санч нь Конгрессийн судалгааны албанд доорх чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь бүх арга замаар дэмжиж, тусалж, хамтран ажиллана-

(A) Конгресст хамгийн үр дүнтэй, бодитой туслалцаа үзүүлэх

(B) Конгрессийн онцлог хэрэгцээнд хамгийн шуурхай, үр дүнтэй, бодитой хариулт өгөх ба

(C) Конгресст өөрийн үүргээ биелүүлэх;

ба

(2) Конгрессийн номын санч нь Конгрессийн судалгааны алба хараат бусаар судалгаа хийх болон судалгаа хийхдээ захиргаанаас максимум хэмжээгээр хамааралгүй байх нөхцөл бүрдүүлэх баталгаа, энэ нөхцөлийг бүрдүүлэгч байна.

“(c) (1) Конгрессийн судалгааны албаны захирлыг Конгрессийн номын санч Конгрессийн номын сангийн хамтарсан хороотой зөвшилцсөний дараа томилно. Захирлын суурь цалин нь United States Code, Title5-ийн 5310 дугаар зүйл дэх Гүйцэтгэх ажилтны цалингийн сүлжээний V түвшний жилийн суурь цалинтай тэнцүү байна.

(2) Захирлын санал болгосноор Конгрессийн номын санч Конгрессийн судалгааны албаны орлогч захирал болон бусад ажилтнуудыг томилно. Орлогч захирлын суурь цалинг United States Code, Title5-ийн 51 дүгээр бүлэг (ангилалтай холбоотой) болон 53 дугаар бүлгийн III дэд бүлэг (Цалингийн нэгдсэн сүлжээтэй холбогдох)-т үндэслэн тогтооно, гэхдээ уг Title-ийн 5108(a) заалтыг харгалзахгүй. Конгрессийн судалгааны албаны бусад ажилтнуудын суурь цалинг United States Code, Title5-ийн 51 дүгээр бүлэг (ангилалтай холбоотой) болон 53 дугаар бүлгийн III дэд бүлэг (Цалингийн нэгдсэн сүлжээтэй холбогдох)-т үндэслэн тогтооно. Энэ заалтад хамаарахгүй ажилтнууд нь—

¹⁸⁸Public Law 91-510, 91st Congress, H. R. 17654, October 26, 1970. <ftp.resource.org/gao.gov/91-510>

(А) Энэ зүйлийн (е) дэд зүйлд заагдсан судалгааны секторуудын ахлах мэргэжилтний албан тушаалын ангилал нь Засгийн газрын гүйцэтгэх ажилтны хамгийн дээд ангиллаас багагүй байна, энд мөн тухайн үед томилогдон ажиллаж байгаа судалгааны аналитикууд болон хяналтын чиг үүрэггүй зөвлөхүүд орно.

(В) Конгрессийн судалгааны албаны мэргэжилтэн болон ахлах мэргэжилтэн нь United States Code, Title 5-ийн 5332 дугаар зүйлд заагдсан албан тушаалын Ерөнхий ангиллын GS-16, 17, 18-тай адил ангилалд багтааж болно, гэхдээ уг Title-ийн 5108(a) заалтыг харгалзахгүй. Эдгээр албан тушаалтны албан тушаалын ангиллыг тогтоохын тулд Конгрессийн Номын сангийн нэгдсэн хороотой урьдчилан зөвшилцсөн байна.

(3) энэ дэд зүйлийн (1), (2) заалтууд болон энэ зүйлийн (е) дэд зүйлийн дагуу ажилтныг томилохдоо Нийтийн албаны тухай хууль болон улс төрийн намын харьяаллыг харгалзахгүй, зөвхөн тухайн албан тушаалын чиг үүргийг хэрэгжүүлж чадах чадварыг нь харгалзана.

“(d) Конгрессийн судалгааны алба нь доорх чиг үүргийг алагчлалгүйгээр¹⁸⁹ гүйцэтгэнэ-

(1) Сенат, эсхүл Төлөөлөгчдийн танхимын хороод, Конгресийн хамтарсан хороодын хүсэлтээр тухайн хорооны эрхлэх асуудлын хүрээнд хууль тогтоох үйл ажиллагааны санал болон Конгресст Ерөнхийлөгчөөс, эсвэл Засгийн газраас өргөн барьсан асуудлаар шинжилгээ, үнэлгээ, дүгнэлт гаргахад нь туслах, зөвлөгөө өгөх, Хороонд туслахын тулд-

(А) Тухайн саналыг хүлээн авах эсэхийг шийдвэрлэх

(В) Тухайн санал болон альтернатив саналаас үүдэн гарч болох үр дүнг үнэлэх; ба

(С) Тухайн үр дүнд хүрч болох өөр арга хэрэгслийн талаар дүгнэлт гаргахад нь туслах болон Хороо зайлшгүй шаардлагатай гэж үзсэн асуудлаар судалгаа, анализын үйлчилгээ үзүүлэх, өөрөөр хэлбэл, бүхэлдээ хууль тогтоох санал, санаачилгыг зөв зохистойгоор тодорхойлох, үнэлэхэд туслах; Судалгааны алба энэхүү үүргээ гүйцэтгэхийн тулд АНУ-ын Засгийн газрын аль ч яам, агентлагаас шаардлагатай гэж үзсэн баримт, бичиг, меморандум, захидал харилцаа, ном, бичлэгийг гаргуулан авах эрхтэй, энэ эрхийг нь Хорооноос баталгаажуулна; АНУ-ын яам, агентлагууд нь гаргасан хүсэлтийг нь биелүүлэх үүрэгтэйгээс гадна холбогдох бусад хүсэлтийг нь биелүүлэх ёстой; Судалгааны алба бүх Хороодтой байнга, тогтмол харилцаж байх ёстой.

(2) Шинээр сонгогдсон Конгрессийн нээлтэнд Сенатын болон Төлөөлөгчдийн танхимын хороод, хоёр Танхимын Хамтарсан хороодод тухайн Хорооны хамрах хүрээнд Конгрессийн эрхийн хугацаанд хэрэгжүүлэх, дуусгах хөтөлбөр, ажлуудын жагсаалтыг хүргэх;

(3) Шинээр сонгогдсон Конгрессийн нээлт дээр Сенатын болон Төлөөлөгчдийн танхимын хороод, хоёр Танхимын Хамтарсан хороодод тухайн хорооноос Судалгааны албаар анализ хийлгэж болох асуудал, бодлогын хүрээг мэдээлэх;

(4) Захиалгын дагуу, эсхүл захиалга ирүүлээгүй ч өөрийн санаачилгаар хууль тогтоох үйл ажиллагаанд хэрэглэгдэх судалгаа, тайлан, хэвлэлийн тойм, бюллетень, орчуулга зэрэг аливаа материалыг цуглуулж, ангилж, анализ хийж судлан Сенат, Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүд, Хороод болон хоёр Танхимын Хамтарсан хороодын хэрэгцээнд ашиглаж болохуйц сан бүрдүүлэх;

(5) Захиалгын дагуу эсхүл захиалга ирүүлээгүй ч өөрийн санаачилгаар Сенат, Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүд, Хороод болон хоёр Танхимын Хамтарсан хороодын хууль тогтоох болон төлөөлөх чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд нь зориулан мэдээлэл, судалгаа, лавлагаа бэлтгэх, хүргүүлэх;

(6) Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимд өргөн баригдсан хуулийн төслүүд бусад нийтлэг тогтоомжуудын талаар товчлол, лавлагаа бэлтгэх;

(7) Конгрессийн гишүүн болон хороодын захиалгаар Конгресс, Хороодын сонсголоор хэлэлцэхээр тогтсон хууль тогтоох үйл ажиллагаатай холбоотой аливаа асуудлаар товч илтгэх хуудас бэлтгэн хүргүүлэх. Уг товч илтгэл нь тухайн асуудлын зорилго, гарч болох үр дүнгийн талаар болон өмнө нь Конгресст өргөн баригдаж байсан төсөөтэй асуудал, арга хэмжээ, гарсан үр дүнгийн талаарх тойм, Конгрессоос адил төсөөтэй асуудлаар авсан арга хэмжээнүүдийг тусгасан байна;

(8) Энэ дэд хэсэгт заагдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай мэдээлэл, судалгааны чадавх, үүний дотор Ахлах мэргэжилтнүүд, мэргэжилтнүүд, албан хаагчид, зөвлөхүүдийн хүчийг бүрдүүлэх, хөгжүүлэх.

¹⁸⁹without partisan bias - нэг талыг бариагүй, алагчлаагүй, тал тохой татаагүй, төвийг сахисан.

“(е) Конгрессийн судалгааны албаны ажилтнуудыг Захирал, мэргэжилтэн, ахлах мэргэжилтний санал болгосноор Конгрессийн номын санч дараах судалгааны салбаруудад томилно:

- (1) Хөдөө аж ахуй;
- (2) Америкийн Засгийн газар, нийтийн алба;
- (3) Америкийн нийтийн эрх зүй;
- (4) Байгал хамгаалах;
- (5) Боловсрол;
- (6) Нийтийн үйлчилгээний ажил, инженерийн ажил;
- (7) Орон сууцжуулалт;
- (8) Аж үйлдвэрийн зохион байгуулалт, корпорацийн санхүү;
- (9) Олон улсын харилцаа;
- (10) Гадаад худалдаа, эдийн засгийн харилцаа;
- (11) Ажлын байр, хөдөлмөр эрхлэлт;
- (12) Ашигт малтмалын эдийн засаг;
- (13) Мөнгө, банк;
- (14) Үндэсний батлан хамгаалах;
- (15) Үнийн эдийн засаг;
- (16) Шинжлэх ухаан;
- (17) Нийгмийн хамгаалал;
- (18) Татвар, төсвийн бодлого;
- (19) Технологи;
- (20) Тээвэр, харилцаа холбоо;
- (21) Хотжилтын асуудал;
- (22) Ахмад дайчдын асуудал;
- (23) Захирлын шаардлагатай гэж үзсэн судалгааны бусад чиглэл.

Мөн Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимын Хороод, гишүүд, Конгрессийн Хамтарсан хороодын тусгай ажлын шаардлагын дагуу энэ зүйлийн (d) дэд хэсэгт заагдсан чиг үүргийг хэрэгжүүлэх мэргэжилтэн, ахлах мэргэжилтэн болон бусад ажилтнууд байна.

“(f) Захирал доор дурдсан эрхтэй:

- (1) Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимын Хороод, гишүүд, Конгрессийн Хамтарсан хороодоос Конгрессийн судалгааны албанд хандан гаргасан зөвлөгөө, тусламж, бусад үйлчилгээ хүссэн захиалгыг өөрийн шаардлагатай гэж үзсэн хэлбэрээр ангилал, системчлэх, эрэмбэлэх, бүлэглэх, хуваах зэргээр зохион байгуулах-
 - (А) Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдийн захиалгыг гүйцэтгэх ажлыг хурдавчлах, дөхөм хэлбэрт оруулах,
 - (В) Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимын Хороод, Конгрессийн хамтарсан хороодод үзүүлэх үйлчилгээний үр дүнг дээшлүүлэх,
 - (С) Конгрессийн судалгааны албанаас хууль тогтоох ажлын судалгаа болон бусад үндсэн чиг үүргээ хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх болон
- (2) Энэ зүйлд заагдсан зорилтыг биелүүлэхэд илүү тохиромжтой гэж үзвэл тодорхой хугацаанд Конгрессийн судалгааны албаны судалгааны болон лавлагааны хэсгүүд, бусад зохион байгуулалтын нэгжүүдийг өөрчлөн зохион байгуулах.

“(g) Санхүүгийн жил бүрийн Конгрессийн судалгааны албаны төсвийн хэрэгцээг Конгрессоос судлах, хэлэлцэх, үнэлэх, тогтоох процессийг хялбарчлахын тулд Конгрессийн номын сангийн тухайн санхүүгийн жилийн төсвийн төсөлд тусдаа бие даасан хэсэг болж орох Конгрессийн Судалгааны албаны төсвийн төслийг Захирал тусдаа бие даан нарийвчлан бэлтгэх ба Конгрессийн номын санч уг төслийг хүлээн авч АНУ-ын Засгийн газрын төсөвт тусгуулахаар өргөн барина.

“(h) (1) Конгрессийн Судалгааны албаны захирал нь түр хугацаагаар болон үе үе хувь экспертүүд, зөвлөхүүд (стенографч мөн орно) болон мэдлэгийн тодорхой салбараар мэргэжсэн хүмүүсийг татан ажиллуулж болно –

- (А) Хувь экспертүүд, зөвлөхүүд болон чөлөөт судлаач бусад этгээдтэй Конгрессийн судалгааны албанд зориулан судалгаа, трактат, тодорхой сэдэв, ярилцлага,

диссертаци, резюме, зөвлөхийн дүгнэлт болон бусад холбогдох үйлчилгээ үзүүлэх гэрээ (Nonpersonal services contract¹⁹⁰) байгуулах, буюу

(В) Хувь ekspertүүд, зөвлөхүүд болон чөлөөт судлаач бусад этгээдийг Конгрессийн судалгааны албанд ажиллуулах (нэг жил хүртэл хугацаагаар) хувийн гэрээг (Personal services contract¹⁹¹) нийтийн албаны ангилалд хамруулахгүйгээр байгуулах. Энэ гэрээгээр хөдөлмөрийн хөлсний хэмжээ нь US Code-ийн Title 5-ын 3332 дугаар зүйлийн Ерөнхий ангилалд заасан суурь цалингийн дээд ангиллаас хэтрэхгүй байх ба албан томилолтоор явж ажиллах бол томилолтын мөнгө олгоно.

(2) Конгрессийн судалгааны албаны захирал нь түр хугацаагаар болон үе үе боловсрол, судалгааны болон бусад ekspertүүд, зөвлөхүүдийн байгууллага (стенографч мөн орно) болон мэдлэгийн тодорхой салбараар мэргэжсэн боловсрол, судалгаа, болон бусад чиглэлийн байгууллагатай гэрээ байгуулан ажиллаж болно.

“(i) Конгрессийн судалгааны албаны захирал нь Конгрессийн ээлжит чуулган бүрийн өмнө ирэх санхүүгийн жилд Конгрессийн судалгааны албаны хийх ажлын талаар тусд нь дэлгэрэнгүй, нарийвчилсан илтгэл бэлтгэж Номын сангийн хамтарсан хороонд хүргүүлнэ.

“(j) Хамтарсан хороо нь Конгрессийн судалгааны албанаас санхүүгийн жилд чиг үүргээ хэрэгжүүлэхэд шаардагдах хөрөнгийн хэмжээ болон санхүүжилтийн хуваарийг тогтооно.”

(b) 1946 оны “Legislative Reorganization Act of 1946” хуулийн Title II –ийн гарчгийн хэсгийн “.Sec. 203. Legislative Reference Service.” гэснийг зураасаар даран “Sec. 203. Congressional Research Service “ гэж оруулна.

Зүйл 322. Хууль тогтоох байгууллагын санхүүжилтийн тухай хуулийн¹⁹²105 дугаар зүйл (61 Stat, 377; Public Law 197, Eightieth Congress) болсон Төлөөлөгчдийн танхимын “Мэдээллийн зохицуулагчийн оффисийн тухай” наа дахь Конгрессийн Төлөөлөгчдийн танхимын 183 дугаар тогтоолыг хүчингүй болсонд тооцов.

Австралийн Парламентын номын сан¹⁹³

Парламентын номын сан анх 1901 онд Мэлбурн хотноо Австралийн Парламенттай нэгэн зэрэг байгуулагдсан түүхтэй. Тус улсын Парламентын номын сан нь 1960 он хүртэл Тамгын газартайгаа нэг удирдлага, зохион байгуулалттайгаар үйл ажиллагаагаа явуулж байсан ба харин 1962 оноос Австралийн Үндэсний номын сантай хамтарч үйл ажиллагаа явуулжээ. Гэвч тун удалгүй бие даасан Парламентын номын сан болжээ. Ингээд 1999 онд парламентын номын сангийн үйл ажиллагааны эрх зүйн үндсийг тогтоосон “Парламентын үйлчилгээний тухай” хууль батлагдсан.

Австралийн Парламентын судалгааны алба нь номын сантайгаа нэгдмэл бүтэцтэй байна. Парламентын номын сан нь үндсэн хоёр хэсэгтэй. Үүнд:

- Судалгаа, шинжилгээ;
- Мэдээлэл, суртчилгаа.

Хуулийн дагуу ПАРЛАМЕНТЫН номын сан нь:

- Цаг хугацаанд нь, нууцлалын өндөр зэрэглэлтэйгээр баримт материалын лавлагаа, мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх;

¹⁹⁰Nonpersonal services contract means a contract under which the personnel rendering the services are not subject, either by the contract's terms or by the manner of its administration, to the supervision and control usually prevailing in relationships between the Government and its employees.

¹⁹¹Personal services contract means a contract that, by its express terms or as administered, makes the contractor personnel appear, in effect, Government employees.

¹⁹²Legislative Branch Appropriation Act, 1948.

¹⁹³Дэлхийн улс орнуудын парламентын ажлын алба. УБ., 2012 он, 46 дахь тал.

- Парламентын гишүүд, сенаторуудын хүсэлтийн дагуу мэдээлэл судалгааны үйлчилгээ үзүүлэх;
- Өндөр хэмжээний стандарт мөрдөж ажиллах;
- Үйлчлүүлэгчдэд тэгш эрхийн зарчмаар үйлчлэх;
- Сенатын гишүүдийн оролцох асуулт, хариултын арга хэмжээний /Question time/ хүрээнд хөтөлбөр боловсруулж, мэргэжил арга зүйн дэмжлэг үзүүлэх;
- Гишүүдийн сонгогчидтойгоо уулзах уулзалтад зориулсан мэдээллийг тэдний хүсэлтээр бэлтгэх үүрэгтэй.

Номын сан болон судалгааны албанаас үзүүлэх бүтээгдэхүүн үйлчилгээ:

- Шинжээчийн дүгнэлт;
- Бичгээр болон аман зөвлөмж;
- Баримт, тоон болон статистик мэдээлэл;
- Судалгааны зөвлөмж болон хэвлэл мэдээллийн анализ;
- Хуулийн төслийн тайлбар, үндэслэл;
- Сургалт, семинар, хэлэлцүүлэг, лекц, яриа;
- Сэтгүүлийн нийтлэл, өгүүлэл, ном, мэдээллийн сан;
- Хэвлэл мэдээллийн (сонин, радио, телевизийн нэвтрүүлгийн бичлэг, CD гэх мэт) бүтээгдэхүүн зэрэг байдаг. Австралийн Парламентын судалгааны албаны судалгаа шинжилгээний ажлын чухал хэсэг нь Хуулийн төслийн дүн шинжилгээ (bill digest) байдаг.

Хуулийн төслийн шинжилгээ

Хуулийн төслийн шинжилгээг зөвхөн Судалгааны албаны шинжээчид гүйцэтгэнэ. Учир нь Байнгын хороодын судлаачид улс төрийн өнгө аястай тайлан бичдэг гэж үздэг тул хараат бус бие даасан, бодит судалгаа гаргах үүднээс хуулийн төслийн дүн шинжилгээг судалгааны албаны үндсэн чиг үүрэгт хамааруулдаг байна.

Судалгааны алба

Австралийн Номын сангийн судалгааны алба жилд ойролцоогоор 2000 гаруй шинжээчийн дүгнэлт болон судалгааны ажил бэлтгэж гаргадаг. Судалгааны ажил гүйцэтгэх хугацаа маш шахуу, ачаалал өндөртэй ажилладаг байна. Судалгааны салбарын бүтэц зохион байгуулалтад дөрвөн жилийн өмнө өөрчлөлт орсон. Судалгааны алба нь 80 гаруй судлаачид, ажилтантай. Судалгааг дараах зохион байгуулалтаар хуваарилан гүйцэтгэдэг. Үүнд:

- Эдийн засгийн судалгааны хэсэг;
- Гадаад хэрэг, аюулгүй байдлын судалгааны хэсэг;
- Эрх зүй болон хуулийн төслийн шинжилгээний хэсэг;
- Улс төр болон нийтийн удирдлагын судалгааны хэсэг;
- Шинжлэх ухаан, технологи, хүрээлэн буй орчин, байгалийн баялгийн судалгааны хэсэг;
- Нийгмийн бодлогын судалгааны хэсэг;
- Статистик, график дүрслэлийн судалгааны хэсэг.

Судалгааны хэсгүүд нь судалгаа шинжилгээний ажил гүйцэтгэхдээ «Судалгааны захиалга хүлээн авах журам», «Судалгааны ажил гүйцэтгэх заавар», «Хуулийн төслийн дүн шинжилгээ хийх журам» болон холбогдох бусад заавар, журмыг мөрдөнө.

Австралийн парламентын үйлчилгээний тухай хууль 1999¹⁹⁴**Бүлэг 1****3. Хуулийн зорилт**

Энэхүү хуулийн зорилт нь:

- а. Парламентад нам, улс төрийн нөлөөллөөс ангид, бүтээмжтэй, үр дүнтэй үйлчилгээ үзүүлэх.
- б. Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудад үр дүнтэй, эрх тэгш, алагчлалгүй ажлын байр, удирдлагаар хангах эрх зүйн орчныг бүрдүүлэх.
- в. Нарийн бичгийн дарга нар, Парламентын номын санч, Парламентын үйлчилгээний Комиссар болон Парламентын үйлчилгээний Мерит зарчмыг хамгаалах Комиссар / *Parliamentary Service Merit Protection Commissioner*/ нарын бүрэн эрх, үүргийг тогтоох.
- г. Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудын эрх, үүргийг тодорхойлно.

6. Департаментын үйл ажиллагаанд ажилтнуудын оролцох оролцоо

1. Хамтын нөхөрлөлийн өмнөөс Департаментад ажил, үүрэг гүйцэтгэж буй бүхий л албан хаагчид нь энэхүү хууль, эсхүл өөр хуульд захирагдана.
2. Дэд хэсэг 1 нь өргөмжит албан тушаалд /*honorary basis*/ хамаарахгүй.
3. Энэ хэсэг нь Нарийн бичгийн хувь хүмүүсийг гэрээт ажилчнаар ажиллуулах бүрэн эрхэд нь хамаарахгүй.

Бүлэг 2**7. Нэр томъёоны тодорхойлолт**

Энэ хуульд заасан нэр томъёог, өөрөөр заагаагүй бол дор дурдсан утгаар ойлгоно:

Ахлах гүйцэтгэх үйлчилгээний ажилтны орлогч нь АГҮ-ний ажилтны албан тушаалд АГҮ-ний бус ажилтан орлохыг хэлнэ.

АГҮ-ий ажилтан Нийтийн албаны тухай хууль 1999-д заасныг.

Австралийн тэгш шан хөлс болон хөдөлмөрийн нөхцөлийн стандарт нь Хөдөлмөрийн тухай хуульд заасныг /*Fair Work Act 2009*/.

Эрх бүхий гишүүн, Парламентын намын:

- а. Парламентын намын дарга; эсхүл
- б. Парламентын намын даргаас хуульд заасан үйл ажиллагааг явуулах зөвшөөрлийг бичгээр авсан намын гишүүнийг хэлнэ.

Төсөв нь Хамтын нөхөрлөлийн жилийн төсөв.

Бүх нийтийн сонгуулийн үеэр засгийн газрын **түр ажиллах хугацаа** нь Австралийн төсвийн шударга байдлын тухай хууль 1998-д заасныг

Парламентын үйлчилгээний ажилтны ангилал нь дараах ангиллыг хэлнэ:

- а. Парламентын үйлчилгээний ажилтнууд;
- б. Тодорхой хугацаа, эсхүл тодорхой ажил үүрэг явагдах хугацаанд Парламентын үйлчилгээнд ажиллах ажилтнууд;
- в. Тогтмол бус, эсхүл давамжтайгаар Парламентын үйлчилгээнд ажиллах ажилтнууд;

Ангиллын дүрэм нь Парламентын тухай хуулийн 23 дугаар хэсэг, 2 бүлэг заасан дүрмийг хэлнэ.

Ёс зүйн дүрэм гэдэг нь:

- а. 13 дугаар хэсэгт заасан дүрэм; болон
- б. Үндсэн хуулийн 50 дугаар хэсэгт зааснаар Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудад хамаарал бүхий Төлөөлөгчдийн танхимын сенатын гаргасан аливаа журам болон тушаалууд.

Комиссар энэхүү хуульд заасны дагуу томилогдсон Парламентын үйлчилгээний Комиссарыг хэлнэ.

Хамтын нөхөрлөлийн байгууллага нь:

- а. Санхүүгийн удирдлага болон хариуцан тайлагнах тухай хууль 1997-д тодорхойлсон Агентлаг; эсхүл
- б. Австралийн Дээд шүүх; эсхүл

¹⁹⁴Албан бус орчуулга.

в. Хамтын нөхөрлөлийн агентлагийг Хамтын нөхөрлөлийн агентлаг болон компанийн тухай хууль 1997-д заасанчлан.

г. Хамтын нөхөрлөлийн компанийг Хамтын нөхөрлөлийн агентлаг болон компанийн тухай хууль 1997-д тус тус заасанчлан ойлгоно.

Департамент нь энэхүү хуулиар байгуулагдах Парламентын Департаментыг хэлнэ.

Бүх нийтийн сонгууль нь Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдийн бүх нийтийн сонгуулийг хэлнэ.

Бие даагч гишүүн, бүх нийтийн сонгуулийн үеийн түр засгийн газрын үед дараах этгээдийг хэлнэ. Үүнд:

а. Парламентын намын гишүүн бус; болон

б. бүх нийтийн сонгууль, эсхүл бүх нийтийн сонгуулийн өдөр зэрэг явагдах Сенатын сонгуульд улс төрийн намын дэмжлэггүй нэр дэвшихээр төлөвлөж буй этгээд; болон

в. түр Засгийн газар байгуулагдахын өмнөх Сенатор, эсхүл Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүн нь:

i. Сенат, эсхүл Төлөөлөгчдийн танхимд улс төрийн намын дэмжлэггүйгээр сонгогдсон; эсхүл

ii. Сенатад улс төрийн намын дэмжлэг, нөлөөлөлгүй сул албан тушаалд сонгогдсон, эсхүл томилогдсон.

Хамтарсан Департамент нь:

а. Парламентын үйлчилгээний Департамент; эсхүл

б. Даргалагч нар нь өөр Департаментыг хамтарсан Департамент гэж тогтоовол, тухайн Департамент.

Номын сангийн хороо нь Парламентын танхимуудын Парламентын номын санчийн үйл ажиллагаатай холбоотой асуудлаар Даргалагч нарт зөвлөгөө үзүүлэх зорилго бүхий хороо, эсхүл хороод.

Өндөр насны тэтгэвэрт гарах доод насны хязгаар нь:

а. доорх заалт хамаарахгүй тохиолдолд, 55 нас; эсхүл

б. тогтоолоор 55 наснаас дээш, эсхүл түүнээс доош нас заасан тохиолдолд, тухайн нас.

АГҮ-ний бус ажилтан нь АГҮ-ний ажилтнаас бусад Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудыг хэлнэ.

Даргалагч, эсхүл **Даргалагч нар** нь:

а. Сенатын Департамент, эсхүл Сенатын Клерктэй холбоотой асуудал тухай хэлэлцэгдэж байгаа тохиолдолд, Сенатын Ерөнхийлөгчийг хэлнэ; эсхүл

б. Төлөөлөгчдийн танхимын Департамент, эсхүл тухайн танхимын Клерктэй холбоотой асуудал хэлэлцэгдэж байгаа тохиолдолд, Төлөөлөгчдийн танхимын Спикерыг хэлнэ; эсхүл

в. Сенатын ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхимын Спикер нарыг хамтад нь хэлнэ.

Холбогдох Департамент нь Нарийн бичгийн даргын хувьд, түүний тэргүүлж буй Департаментыг хэлнэ.

Нарийн бичгийн дарга нь Департаментын нарийн бичгийн даргыг хэлэх ба үүнд Сенатын Клерк, Төлөөлөгчдийн танхимын Клерк болон Парламентын төсвийн ажилтан нарыг хэлнэ.

Департаментын **Нарийн бичгийн дарга** нь:

а. Департамент нь Сенатын Департамент бол Сенатын Клерк; эсхүл

б. Департамент нь Төлөөлөгчдийн танхим бол тухайн танхимын Клерк; эсхүл

ба. Департамент нь Парламентын төсвийн Алба бол Парламентын төсвийн ажилтан; эсхүл

в. Департамент нь дээрхээс өөр Департамент бол тухайн парламентын Нарийн бичгийн дарга.

Сенатын сонгууль нь муж улс, нийслэлийн нутаг дэвсгэр болон Хойд нутаг дэвсгэрийн Сенатын сонгуулийг хэлнэ.

Бүлэг 3. Австралийн Парламентын үйлчилгээ

9. Австралийн Парламентын үйлчилгээний үндсэн дүрэм

1. Австралийн Парламентын үйлчилгээ Нарийн бичгийн дарга нар, Парламентын номын санч болон Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудаас бүрдэнэ.
2. Парламентын үйлчилгээ нь Парламентын танхим, хороо, Сенаторууд болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдэд Хамтын нөхөрлөлийн Засгийн газраас хараат бус, мэргэжлийн дэмжлэг, зөвлөгөө өгөх болон материаллаг баазаар хангах замаар Парламентад үйлчилгээ үзүүлнэ.

10. Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйлс

1. Парламентын үйлчилгээ нь дараах зүйлсийг эрхэмлэнэ. Үүнд:
 - а. Парламентын үйлчилгээ нь Парламентад мэргэжлийн зөвлөгөө болон дэмжлэг үзүүлэхдээ Хамтын нөхөрлөлийн гүйцэтгэх засаглалаас хараат бус байна.
 - б. Парламентын үйлчилгээ нь Парламентын танхим тус бүр, Танхим тус бүрийн хороо, хоёр танхимын хамтарсан хороо болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүд болон Сенаторуудад төвийг сахисан, ямарваа нэгэн алагчлалгүй зөвлөгөө болон үйлчилгээ үзүүлнэ.
 - в. Парламентын үйлчилгээ нь ёс зүйн өндөр стандартыг баримтлах.
 - г. Парламентын үйлчилгээ нь ажил үүргээ шударгаар гүйцэтгэх ба Парламентын өмнө ажлаа тайлагнана.
 - д. Парламентын үйлчилгээ нь дээд зэргийн чанартай удирдлагатай байна.
 - е. Парламентын үйлчилгээнд ажиллахыг сонгон шалгаруулалтын замаар шийдвэрлэнэ.
 - ё. Парламентын үйлчилгээ нь ажлын байранд алагчлахгүй, Австралид хүлээн зөвшөөрөгдсөн нийгмийн төрөл бүрийн бүлгүүдийг хүлээн зөвшөөрнө.
 - ж. Парламентын үйлчилгээ нь ажилтнуудтайгаа ажлын байртай холбоотой асуудлаар харилцан мэдээлэх, зөвшилцөх, хамтрах ажиллахыг эрхэмлэнэ.
 - з. Парламентын үйлчилгээ нь шударга, уян хатан, аюулгүй болон урамшуулал бүхий ажлын байраар хангана.
 - и. Парламентын үйлчилгээ ажлын үр дүн Парламентын үйлчилгээ нь Хамтын нөхөрлөлийн нөөц, хөрөнгийг үр ашигтай, зохистой зарцуулна.
 - Парламентын үйлчилгээ нь ажлын байранд алагчлах, гадуурхахгүй байна.
 - Парламентын үйлчилгээ нь Парламентын үйлчилгээнд ажилд орох иргэдэд биелэгдэхүйц, боломжит шаардлага тавина.
 - й. Парламентын үйлчилгээ нь Австралийн засгийн газрын ардчилсан системийн уялдаа холбоо үр ашгийг дээшлүүлэх албан тушаал ахих */career based service/* тогтолцоонд суурилна.

11. Комиссар нь Даргалагч нарт Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйлсийн талаар зөвлөгөө өгнө.

1. Комиссар нь Даргалагч нарт зөвлөгөө өгнө.
 - а. Парламентын үйлчилгээ нь Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйлсийг даган мөрдөж, дээдэлж байгааг дүгнэхэд туслах зорилгоор
 - б. шаардлагатай үед Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйл тус бүрийн хэрэглэх хүрээг тогтооход дэмжлэг үзүүлэхэд
2. Даргалагч энэ зүйлийн 1-т заасан Комиссараас авсан зөвлөгөөг үндэслэн, Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйл тус бүрийн тухайд энэ хэсгийн 71-т зааснаар бичгээр тодорхойлолт гаргана.
3. Даргалагч нь энэ заалтын 1-т заасан Комиссарын зөвлөгөөнийг хувийг Парламентын танхим бүрд хүргүүлнэ.

12. Нарийн бичгийн дарга нар Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйлсийг эрхэмлэнэ. Нарийн бичиг нь Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйлсийн дээдлэн эрхэмлэнэ

13. Парламентын үйлчилгээний ёс зүйн дүрэм

1. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Парламентын үйлчилгээнд ажил эрхлэх хугацаандаа ажил үүргээ үнэнч шударгаар биелүүлнэ
2. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Парламентын үйлчилгээнд ажил эрхлэх хугацаандаа анхааралтай болон хичээнгүй ажиллана
3. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Парламентын үйлчилгээнд ажил эрхлэх хугацаандаа эргэн тойрны хүмүүст хүндлэлтэй хандах ба бусдыг доромжлохгүй байна.
4. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Парламентын үйлчилгээний ажил үүрэгтэй холбоотой үйл ажиллагаа явуулахдаа холбогдох бүх Австралийн хуулийг дагаж мөрдөнө. Иймд Австралийн хуулийг дараах байдлаар ойлгоно:

- а. Энэхүү хуулийг оролцуулан бүх хууль, эсхүл Хуулийн дагуу үйлчлэх бүх хэрэгслүүд.
 - б. Муж улс эсхүл газар нутгийн хууль тогтоомж болон тус хуулийн дагуу үйлчлэх бүх хэрэгслүүд.
5. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь удирдамж өгөх эрх бүхий Парламентын үйлчилгээний албаны ажилтны өгсөн хууль ёсны, үндэслэлтэй удирдамжийг дагах үүрэгтэй.
6. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Парламентын танхимууд, танхимуудын аль ч хороод, хоёр танхимуудын хамтарсан хороо, Сенатор болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүд, болон тэдгээрийн албан хаагчидтай харьцахдаа тодорхой хэмжээний нууцлалыг сахина.
7. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь өөрийн ажлын байр, үйл ажиллагаатай холбоотойгоор ашиг сонирхлын зөрчил үүсэхээс сэргийлэх арга хэмжээ авах ба тодорхой мэдээллийг ил болгоно.
8. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь Хамтын нөхөрлөлийн нөөцийг зүй зохистой байдлаар ашиглана. /A Parliamentary Service employee must use the resources of the Commonwealth in a proper manner. /
9. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь өөрийнх нь ажил, үүрэгтэй холбоотой асуудлаар албан ёсоор мэдээ, мэдээлэл авахыг хүссэн хүсэлтэд худал эсхүл төөрөгдүүлсэн мэдээ, мэдээлэл олгох ёсгүй.
10. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь дараах заасныг зүй бусаар ашиглахыг хориглоно:
- а. Дотоод мэдээ, мэдээлэл; эсхүл
 - б. Ажилтны ажил үүрэг, байр суурь, болон эрх мэдэл зэргийг ашиглан ашиг орлого олох, олохыг завдах, ажилтан эсхүл өөр хэн нэгэнд давуу байдал олгох эсхүл ашиглах.
11. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь цаг ямагт:
- а. Парламентын үйлчилгээний эрхэмлэх зүйл, Парламентын үйлчилгээний ажлын байрны зарчмын дээдлэн сахих болон
 - б. Өөрийн ажиллаж буй Департамент болон Парламентын үйлчилгээний нэр хүнд, бүрэн бүтэн байдлыг эрхэмлэх.
12. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь гадаадад ажиллаж байх хугацаандаа Австралийн нэр хүндийг дээдлэн, биеэ зохих байдлаар авч явна.
13. Парламентын үйлчилгээний ажилтан нь тогтоол, шийдвэр, Парламентын танхимуудын гаргасан ажил, үүрэг, бусад үйл ажиллагаатай холбоотой шаардлагыг биелүүлнэ.

Бүлэг 4. Парламентын үйлчилгээний ажилтнууд болон Парламентын номын санч **Хэсэг 1 - Парламентын үйлчилгээний ажилтнууд**

20. Нарийн бичиг нарын үндсэн чиг үүрэг

1. Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудын удирдлага, зохион байгуулалттай холбоотойгоор Нарийн бичиг нарын ерөнхий чиг үүргийг энэхүү заалтад зааснаар бичгээр тогтооно:

2. Энэхүү чиг үүргийг

- а. Сенатын Клеркд – Сенатын ерөнхийлөгч, эсхүл
- б. Төлөөлөгчдийн танхимын Клеркд – Төлөөлөгчдийн танхимын дарга, эсхүл
- в. Бусад нарийн бичиг нарт – Сенатын Ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхимын Дарга нар хамтран.

3. Санал болгосон чиг үүрэгтэй холбоотойгоор зөвхөн Парламентын үйлчилгээний Комиссар нь Сенатын ерөнхийлөгч, Төлөөлөгчдийн танхимын дарга, эсхүл Сенатын ерөнхийлөгч, Төлөөлөгчдийн танхимын дарга нартай зөвшилцсөн нөхцөлд чиг үүргийн тодорхойлно.

4. Энэхүү заалт нь Нарийн бичгийн тодорхой хувь хүмүүст холбоотойгоор Нарийн бичигт өөрийн бүрэн эрхийг хэрэгжүүлэхэд чиг үүрэг олгохгүй.

5. энэ хэсэгт заасан чиг үүрэг нь:

- а. 14 өдрийн дотор *Gazette* төрийн мэдээлэлд хэвлэгдсэн байна.
- б. Чиг үүрэг тодорхойлогдсон дараа, боломж гарангуут холбогдох Танхимд танилцуулагдсан байна.

6. энэ заалтад холбогдох танхим нь:

- а. Чиг үүргийг Сенатын Клеркд өгсөн тохиолдолд – Сенат, эсхүл
- б. Чиг үүргийг Төлөөлөгчдийн танхимын Клеркд өгсөн тохиолдолд – Төлөөлөгчдийн танхим

Хэсэг 3 – Парламентын номын санч

38А. Парламентын номын санч

1. Энэхүү заалтаар Парламентын номын санчийн албыг байгуулна /An Office of Parliamentary Librarian/

2. Парламентын номын санч болон Парламентын номын санчид туслах хамтарсан Департаментыг Парламентын номын сан гэж болно.

38Б. Парламентын номын санчийн ажил, үүрэг:

1. Парламентын номын санч нь дараах үүрэг хүлээнэ. Үүнд:
 - а. Сенатч болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдэд парламент болон тэдгээрийн төлөөлдөг ажил үүргийг гүйцэтгэхэд нь чанартай мэдээ, мэдээллээр хангах, дүн шинжилгээ болон зөвлөгөөгөөр хангана.
 - б. Парламентын номын санч нь Хамтарсан Департаментын хүрээнд а. Заалтад заасан үүрэгтэй холбогдох бусад үүргийг гүйцэтгэхэд Даргалагч /тэргүүлэгч/-ийн зөвшөөрснөөр хамтарсан департаментын нарийн бичгээс бичгээр гаргана.
2. Парламентын номын санч нь 1а-д заасан үүргээ гүйцэтгэхдээ:
 - а. Цаг тухайд, шударга болон найдвартай хийж гүйцэтгэнэ
 - б. эрдэм мэдлэг, бүрэн бүтэн байдлыг хадгална.
 - в. Сенатор, Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүд, парламентын хороод болон Сенатор, парламентын хороодын гишүүдийг төлөөлж буй бүхэнд эрх тэгш үйлчлэх зарчмыг баримтална.
 - г. Парламентын Хамтын нөхөрлөлийн гүйцэтгэх засаглалаас хараат бус байдлыг тооцно.

38В. Парламентын номын санчийн томилгоо

1. Парламентын номын санчийг даргалагч 5 жилийн хугацаагаар томилно.
2. Даргалагч нь Хамтарсан департаментын Нарийн бичгээс орон тооны асуудлаар тайлан аваагүй нөхцөлд томилгоо хийх эрхгүй.
3. Даргалагч дараах шаардлага хангаагүй этгээдийн Парламентын номын санчаар томилох эрх эдлэхгүй:
 - а. Дараах шаардлагын нэг эсхүл хоёуланг нь хангаж буй этгээд:
 - i. номын сан эсхүл мэдээллийн удирдлагын мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн.
 - ii. номын сан эсхүл мэдээллийн удирдлагын хүлээн зөвшөөрөгдсөн мэргэжлийн холбооны гишүүн.
 - б. Даргалагч нь этгээдийн мэргэжил нь өөр холбогдох салбарын, ажлын дадлага, туршлага, болон бусад ур чадвар нь Парламентын номын санчийн албан үүргийг гүйцэтгэхэд хангалттай гэж үзсэн нөхцөлд.
4. Томилгоо нь томилгоотой холбоотой алдаа дутагдалтай холбоогүй байна.

38 Г. Парламентын номын санчийн томилгоог хүчингүй болгох

1. Даргалагч нь бичгээр мэдсэнээр Парламентын номын санчийн томилгоог аль ч үед хүчингүй болгох эрхтэй.
2. Даргалагч нь Комиссараас томилгоог хүчингүйд тооцох тухай бичгээр хүлээн аваагүй нөхцөлд томилгоог хүчингүй болгох эрхгүй.

38 Д. Цалин хөлс болон томилгооны бусад нөхцөлүүд

1. Парламентын номын санчийг ажиллуулах цалин хөлс болон бусад нөхцөлүүд нь Даргалагчийн тогтоосноор байна.
2. 1-д заасныг тогтоохдоо Цалин хөлсний шүүн таслах комиссоос зөвлөмж авч харгалзан үзнэ.
3. Тогтоол тус бүр:
 - а. 14 өдрийн дотор *Gazette* төрийн мэдээлэлд хэвлэгдсэн байна.
 - б. Боломж гарангуут Сенат болон Төлөөлөгчдийн танхимд танилцуулна.

38 Е. Парламентын номын санчийн үүрэг гүйцэтгэгч

1. Даргалагч Парламентын номын санчийн албанд үүрэг гүйцэтгэх этгээдийг томилох эрхтэй.
 - а. Албанд орон тоо байгаа нөхцөлд, албанд өмнө нь томилгоо хийгдсэн эсэхээс үл хамааран
 - б. Парламентын номын санчийг үүрэгт ажлаасаа чөлөөтэй, Австралиас гадна эсхүл өөр ямарваа нэгэн шалтгаанаар үүрэг ажлаа гүйцэтгэх боломжгүй аль нэг үед, эсхүл бүхий л хугацаанд
2. Гэвч, даргалагч нь 38В-д заасан шаардлагыг хангаагүй нөхцөлд томилох эрхгүй байна:
3. Энэхүү заалтаар үүрэг гүйцэтгэх этгээдийн үйлдэл эсхүл тус этгээдэд хамаарах үйлдэл нь дараах шалтгаанаар хүчин төгөлдөр бус байна:
 - а. Томилох нөхцөл бүрдээгүй, эсхүл
 - б. Томилгоотой холбогдолтой алдаа дутагдал илэрсэн
 - в. Томилгоо хүчингүй болсон,
 - г. Үүрэг гүйцэтгэх нөхцөл бүрдээгүй эсхүл цуцлагдсан.

38 Ё. Парламентын номын санчийн нөөц

1. Хамтарсан Департаментын Нарийн бичиг нь дэд хэсгийн 2-т заасан нөхцөлүүдийг хангасан жилийн гэрээнд заасны дагуу Парламентын номын санчийг нөөцөөр хангана.

2. Тус гэрээ нь:

- а. Хамтарсан Департаментын Нарийн бичиг болон Парламентын номын сангийн хооронд байгуулсан байх, ба
- б. Гэрээний агуулга дээр Номын сангийн хорооноос зөвлөмж авсны дараагаар Даргалагчийн зөвшөөрсөн бичгээр авсан байх
- в. Даргалагч нь 2 дахь дэд хэсэгт заасан зорилгоор гэрээг Нарийн бичиг болон Парламентын номын санч хоёрыг гэрээ байгуулсны өмнө эсхүл хойно зөвшөөрч болно.

38 Ж. Номын сангийн хороонд тайлагнах

- 1. Парламентын номын санч нь Номын сангийн Хорооны хүсэлтийн дагуу Парламентын номын сангийн үйл ажиллагааны тайланг гаргаж өгнө.
- 2. Тэгэхдээ, Парламентын номын санч тус тайланг Хороонд санхүүгийн жилд нэгээс доошгүй удаа өгнө.

38.3. Зохиогчийн эрх

Зохиогчийн эрхийн тухай хуулийн 1968, 48 А болон 104 А заалтын зорилгоор:

- а. Хамтарсан Департаментын Парламентын номын санчаар удирдуулсан болон номын сангийн үйлчилгээ үзүүлдэг хэсэг нь Парламентын гишүүдэд номын сангийн үйлчилгээ үзүүлэх үндсэн зорилго бүхий номын сан байна.
- б. Парламентын номын санч нь номын санг хариуцах албан тушаал байна.
- в. Парламентын номын санчийн нэрийн өмнөөс номын сангийн үйлчилгээ үзүүлэх, үүрэг гүйцэтгэх бүрэн эрхийг Парламентын номын санчаас итгэмжлэн авсан этгээд нь тухайн номын сангийн итгэмжлэгдсэн ажилтнууд байна.

39. Парламентын үйлчилгээний Комиссар

Парламентын үйлчилгээ Комиссартай байна.

40. Комиссарын ажил, үүрэг

- 1. Комиссарын ажил, үүрэгт дараах үүрэг багтана:
 - а. Парламентын үйлчилгээний удирдлагын бодлого болон ажлын суудлаар даргалагчид зөвлөмж өгөх.
 - б. Даргалагчийн хүсэлтийн дагуу хүсэлтэд заасан Парламентын үйлчилгээгээр тайлан гаргах болон гүнзгийрүүлэн лавлах.
- 2. 1б-д заасан Комиссарын тайлан нь зөвлөмж агуулсан байж болно.
- 3. Комиссар нь өөрийн ажил үүргээ гүйцэтгэхдээ Хамтын Нөхөрлөлийн гүйцэтгэх засаглалын удирдлага дор орохгүй юм.

42. Жилийн тайлан

- 1. Санхүүгийн жилийн төгсгөл бүрд, Комиссар нь өмнөх жилийн үйл ажиллагааны тайлангаа Даргалагч нарт тайлагнаж Парламентад танилцуулна.
 - 2. Тайланг Парламентын нэрийн өмнөөс Санхүү болон Аудитын Хамтарсан хорооноос баталсан удирдамжийн дагуу бэлтгэнэ.
- Хэсэг 2—Комиссарын томилгоо, нөхцөл г.м.

43. Комиссарын томилгоо

- 1. Комиссарыг Даргалагч нар нь томилгооны журмын дагуу 5 жилийн хугацаагаар томилно.
- 2. Этгээд нь Комиссарын алба болон Австралийн нийтийн албаны Комиссарын албан тушаалыг нэгэн зэрэг хашиж болно.

44. Комиссарыг томилох ерөнхий нөхцөл

- 1.4 дэд хэсэгт заасныг харгалзан, Комиссарыг томилох ерөнхий нөхцөлийг Даргалагч нарыг бичгээр тодорхойлсны дагуу тогтооно.
- 2. Тогтоол тус бүрд Даргалагч нар нь Цалин хөлсний шүүн таслах комиссоос зөвлөмж авч, харгалзан үзнэ.
- 3. Тогтоол тус бүр нь:
 - а. 14 өдрийн дотор *Gazette* төрийн мэдээлэлд хэвлэгдсэн байна.
 - б. Тогтоолыг эцэслэсэн даруй Парламентын танхимуудад танилцуулна.
- 4. Этгээд нь Комиссарын алба болон Австралийн нийтийн албаны Комиссарын албан тушаалыг нэгэн зэрэг хашиж байгаа тохиолдолд Комиссарын албанаас цалин урамшуулал авахгүй.

Хэсэг 2—Парламентын төсвийн ажилтан
Дэд хэсэг А—Байгуулалт, чиг үүрэг гм.

64А. Парламентын төсвийн албаны Департамент

1. Энэхүү дэд хэсэгт заасны дагуу Парламентын Департамент болох Парламентын төсвийн албаны Департаментыг байгуулна.

Тайлбар: Энэхүү хуульд Парламентын төсвийн албаны Департаментыг Парламентын төсвийн алба гэнэ.

2. Парламентын төсвийн алба нь Парламентын төсвийн ажилтан болон Парламентын төсвийн ажилтанд тусалж буй Парламентын үйлчилгээний ажилтнуудаас бүрдэнэ.

64В. Парламентын төсвийн албаны зорилт

Парламентын төсвийн албаны гол зорилго нь энэхүү хэсэгт заасны дагуу санхүүгийн үйл ажиллагааны үе шат, санхүүгийн бодлого болон хуулийн төслийн эдийн засгийн тооцоонд хараат бус, улс төрийн нөлөөллөөс ангид дүн шинжилгээ хийж Парламентад мэдээлэх үүрэгтэй.

64С. Парламентын төсвийн ажилтан

Парламентын төсвийн ажилтны албыг энэхүү заалтаар байгуулна.

Тайлбар: Парламентын төслийн ажилтан нь Парламентын төсвийн албаны Нарийн бичгийн дарга байна.

64D. Нэгдсэн төсвийн орлогын сангийн зарцуулалт

Нэгдсэн төсвийн орлогын санг нь Парламентын төсвийн ажилтан болон Парламентын төсвийн албаны хэрэгцээнд 2011 оны 7 дугаар сарын 1-нээс төсөвлөх бөгөөд, мөнгөн дүн нь 6 сая доллараас хэтрэхгүй байна.

64Е. Парламентын төсвийн ажилтны үүрэг

1. Парламентын төсвийн ажилтан нь дараах үүрэгтэй байна:

а. нийтийн сонгуулийн үеийн түр засгийн газрын хугацаанаас бусад тохиолдолд, 64Н-д заасны дагуу Сенатор эсхүл Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдийн хүсэлтээр бодлогын тооцоо судалгааг бэлтгэнэ.

б. нийтийн сонгуулийн үеийн түр засгийн газрын хугацааны үед 64J-д заасны дагуу Парламентын намын эрх бүхий гишүүд эсхүл бие даагч гишүүдийн хүсэлтээр бодлогын тооцоо судалгааг бэлтгэнэ;

в. бодлогын тооцоо судалгаанаас бусад Сенатор болон Төлөөлөгчдийн танхимын гишүүдийн төсөвтэй холбоотой асуудлаар хариулт бэлтгэх.

г. Парламентын хороодын хүсэлтээр тус Парламентын асуулгад материал бэлтгэх;

д. нийтийн сонгуулийн дараа, 64 МА-д заасны дагуу тодорхой Парламентын намын сонгуулийн амлалтын талаар мэдээллэх;

е. өөрийн санаачилгаар, энэхүү заалтын а, г хэсэгт заасан хүсэлтийг урьтаж, төсөв болон санхүүгийн бодлогын асуудлаар судалгаа, дүн шинжилгээ явуулах.

2. Парламентын төсвийн ажилтны үүрэгт нь дараах заалтууд хамаарахгүй. Үүнд:

а. эдийн засгийн урьдчилсан тооцоо бэлтгэх; эсхүл

б. төсвийн тооцоо бэлтгэх; (засгийн газар, агентлаг эсхүл хөтөлбөрийн хүрээнд)

3. 1-д заасан үүргээ гүйцэтгэхдээ, Парламентын төсвийн ажилтан нь 5, 6, 7 болон Төсвийн шударга байдлын тухай хууль 1998-д заасан хамгийн сүүлийн хамаарал бүхий тайлан дахь эдийн засгийн урьдчилсан тооцоо, үзүүлэлтүүдийг ашиглана.

4. Парламентын төсвийн ажилтан нь 1 дэд хэсэгт заасан ажил үүргээ зөвхөн 64Б-д дурдсан Парламентын Төсвийн албаны зорилгоор гүйцэтгэнэ.

64F. Хамтын нөхөрлөлийн байгууллагуудаас мэдээлэл авах зарчим

1. Парламентын төсвийн ажилтан нь Хамтын нөхөрлөлийн байгууллагын Дарга, эсхүл Даргаас эрх олгогдсон этгээд болон Парламентын төсвийн албаны дарга нар тухайн албанаас Парламентын төсвийн байгууллагын үйл ажиллагаатай холбоотой мэдээ, мэдээлэл авах асуудлаар бичгээр тохиролцож болно.

2. 1 дэд хэсгийг хязгаарлалгүйгээр, тус зүйлд заасан тохиролцоо нь ил болгосон мэдээлэл, тохиролцсоны дагуу олгосон материалыг нууцалж болно.

3. Парламентын төсвийн ажилтан нь энэ зүйлийн 1 дэд хэсэгт заасан тохиролцоо нь олон нийтэд хүртээмжтэй болгохыг хариуцна.

4. Энэ зүйлийн 1 дэд хэсэгт заасан тохиролцоо нь хууль эрх зүйн хэрэгсэл биш байна.

Бүгд Найрамдах Солонгос Улс Үндэсний Ассамблейн судалгааны алба¹⁹⁵

Парламентын үйл ажиллагаанд дэмжлэг үзүүлэхэд туслах зорилгоор хууль тогтоох болон бодлогын үйл ажиллагааны талаар судалгаа, шинжилгээ хийх, холбогдох мэдээлэл хайх, боловсруулах үүрэгтэй.

Судалгааны алба нь гишүүд, хороодоос ирүүлсэн хүсэлтийн дагуу судалгаа, шинжилгээ хийнэ.

Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны үйл ажиллагааны журмыг Үндэсний Ассамблейн Судалгааны Албаны тухай хууль болон Үндэсний Хурлын хуулийн 22-3 дугаар хэсэгт зааснаар зохицуулдаг.

Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны гол үйлчилгээ:

- Хороод болон парламентын гишүүдийн захиалгаар судалгаа, шинжилгээний ажил гүйцэтгэх;
- Хууль тогтоох болон бодлогын асуудлаар судалгаа, шинжилгээ хийж, холбогдох мэдээллээр хангах;
- Хууль тогтоох болон бодлогын асуудлаар мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, хүргэх;
- Гишүүдийн судалгааны хэсгүүдийг мэдээллээр хангах;
- Бусад улсуудын хууль тогтоох үйл ажиллагааны чиг хандлагад шинжилгээ хийж, холбогдох мэдээллээр хангана.

Үндэсний Ассамблейн Судалгааны алба нь гишүүдийн болон хороодын захиалгаар судалгаа, шинжилгээний ажлыг гүйцэтгэхдээ:

- Гишүүд болон хороодын хэрэгцээнд суурилан цаг хугацаанд нь, захиалагчийн шаардлагыг хангахуйц мэдээллийг бэлтгэж, хамгийн тохиромжтой хэлбэрээр захиалагчид хүргэх;
- Чанар сайтай мэдээллээр хангахын тулд үйл ажиллагааны процессийг стандартчилах, бусад экспертүүдтэй хамтран ажиллах, шинжлэх ухааны аргачлалыг ашиглах;
- Бүтээгдэхүүний үнэн зөв, бодит байдлыг хангахын тулд хяналтын хэвтээ болон босоо тогтолцоог ашиглах;
- Судалгааны нууцлалыг хангана.

Төлөвлөлт, удирдлагын оффис

1. Ерөнхий хэрэг эрхлэх баг - Боловсон хүчин, санхүү, ерөнхий асуудал, удирдлага, нийгмийн үйлчилгээний асуудлыг хариуцан ажиллана.
2. Төлөвлөлт, хамтын ажиллагааны баг - Төлөвлөлт, төсөв, олон нийттэй харилцах, сургалт, мэдээллийн удирдлага, судалгааны захиалгын бүртгэлийн асуудлыг хариуцан ажиллана.

Улс төр, захиргааны судалгааны оффис

1. Улс төр, парламентын судалгааны баг - Үндсэн хууль, парламент, улс төрийн нам, сонгууль, улс төрийн сангуудын судалгааг хариуцан ажиллана.
2. Шүүх, хууль тогтоомжийн судалгааны баг - Шүүх эрх мэдлийн асуудал, авлигатай тэмцэх, хүний эрх, шүүхүүд, эрх зүй, Үндсэн хуулийн шүүх, аудит, хяналт шалгалт, шударга өрсөлдөөний асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
3. Гадаад хэрэг, үндэсний аюулгүй байдлын баг - Гадаад хэрэг, гадаад худалдаа, үндэстний дахин нэгдэх, үндэсний батлан хамгаалах, ахмадын асуудал болон хүний аюулгүй байдлын асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.

¹⁹⁵БНСУ-ын Үндэсний Ассамблейн Ажлын албадын тухай. УИХ-ын Тамгын Судалгааны эмхэтгэл XIV боть. УБ., 2013 он.

4. Төрийн захиргаа, аюулгүй байдлын баг - Төрийн захиргаа, орон нутгийн өөрийн удирдлага, орон нутгийн санхүү /татвар/, цагдаа, гал түймэртэй тэмцэх, гамшгийн удирдлага, сонирхлын бүлгийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.

Эдийн засаг, аж үйлдвэрийн судалгааны оффис

1. Төрийн санхүү, эдийн засгийн баг - Төрийн санхүү, төсөв, үндэсний татвар, эдийн засгийн бодлого, төрийн худалдан авалт, статистикийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
2. Санхүү, валютын харилцааны баг - Банк, даатгал, санхүүгийн хөрөнгө оруулалт, санхүүгийн хоршилт, гадаад санхүү, гадаад валютын харилцааны асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
3. Аж үйлдвэр, байгалийн нөөцийн баг - Аж үйлдвэр, үйлдвэржүүлэх бодлого, жижиг дунд бизнес, хөдөө аж ахуй, ой мод, загас агнуур, хүнс, худалдаа, оюуны өмч, эрчим хүч, байгалийн баялгийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
4. Газар, тээвэр, далайн асуудлын баг - Үндэсний газрын хөгжил, хот төлөвлөлт, газар нутаг, орон сууцжуулалт, барилгажуулалт, усны нөөц, тээвэр, төмөр зам, агаарын тээвэр, далай тэнгисийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.

Нийгэм, соёлын судалгааны оффис

1. Боловсрол, шинжлэх ухааны баг - Боловсрол, хүний нөөцийн хөгжил, шинжлэх ухаан, технологийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
2. Соёл, мэдээлэл, харилцаа холбооны баг - Соёл, спорт, аялал жуулчлал, олон нийтийн мэдээллийн хэрэгсэл, харилцаа холбооны сүлжээ, мэдээллийн хэрэгсэл, интернет, мэдээллийн аюулгүй байдлын талаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
3. Эрүүл мэнд, гэр бүл, нийгмийн халамж, жендерийн баг - Эрүүл мэндийн үйлчилгээ, эмнэлгийн тусламж, нийгмийн халамж, нийгмийн даатгал, гэр бүл, хүйсийн тэгш байдлын асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.
4. Хүрээлэн байгаа орчин, хөдөлмөрийн асуудлын баг - Хүрээлэн байгаа орчин, цаг уурын өөрчлөлт, хөдөлмөрийн зах зээл, хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудлаарх судалгааг хариуцан ажиллана.

БНСУ-ын Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны дарга нь Төрийн албаны тухай хууль */National Service Act/*-иар төрийн жинхэнэ албан хаагч *“Career” civil servants/* бөгөөд статусын хувьд дэд сайдтай эн тэнцэхүйц 2 дугаар зэрэг, бусад албан тушаалтнууд 3-4 зэргийн ангилалд хамаарна. Тус хуулиар төрийн албаны нийт 9 зэрэгтэй. *(Хавсралт 2-оос үзнэ үү.)*

Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны тухай хууль¹⁹⁶
/National Assembly Research Service Act/

2007.01.24,
 2009.02.03, № 9404 нэмэлт, өөрчлөлт орсон.

№8263

1 дүгээр зүйл /Зорилго/

Энэ хуулиар Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны зохион байгуулалт, чиг үүрэг, шаардлагатай бусад асуудлыг зохицуулна.

2 дугаар зүйл (Статус)

- (1) Үндэсний Ассамблейн Судалгааны алба (цаашид “Судалгааны алба” гэх) нь Үндэсний Ассамблейн Спикерийн (цаашид “Судалгааны алба” гэх) хяналтад байна.
- (2) Судалгааны алба нь чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ хараат бус байна.

¹⁹⁶БНСУ-ын Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албанаас ирүүлсэн Судалгааны албаны тухай хууль, 2014 он.

3 дугаар зүйл (Чиг үүрэг)

Судалгааны алба нь хууль тогтоох болон бодлогын асуудлаар дараах чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ:

1. Үндэсний Ассамблейн Байнгын хороо (цаашид "Хороо" гэх), Үндэсний Ассамблейн гишүүний хүсэлтээр тэднийг судалгаа, дүн шинжилгээ хийж, мэдээлэл бэлтгэнэ;п
2. Хууль тогтоох болон бодлогын асуудалтай холбоотой судалгаа, мэдээллээр хангах;
3. Хууль тогтоох болон бодлогын асуудлаар мэдээлэл цуглуулах, боловсруулах, хүргэх;
4. Гишүүдийн ажлын хэсгүүдийг мэдээллээр хангах;
5. Бусад улсуудын хууль тогтоох үйл ажиллагааны чиг хандлагын талаарх мэдээллээр хангах. шинжилгээ хийх.

4 дүгээр зүйл (Дарга)

(1) Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны дарга (цаашид "дарга" гэх) нь улс төрийн албаны төрийн албан тушаалтан байх бөгөөд түүний цалин нь дэд сайдынхтай адил байна.

(2) Дарга нь чиг үүргээ хэрэгжүүлэхдээ мэргэшсэн, төвийг сахисан байр суурь баримтална.

(3) Дарга нь Үндэсний Ассамблейн Спикерийн нэрийн өмнөөс Судалгааны албаны үйл ажиллагаанд ерөнхий хяналт, шалгалтыг хэрэгжүүлэх бөгөөд албаны ажилтнуудын үйл ажиллагааг удирдаж, хяналт тавина: Үүнд, Үндэсний Ассамблейн Нарийн бичгийн даргын газрын тухай хууль, Төрийн нийтийн албан хаагчийн тухай хууль, Үндэсний төсвийн хууль, Төрийн өмчийн хууль, болон хүний нөөцийн удирдлага, төсөв, нягтлан бодох бүртгэл, төрийн өмчийг захиран зарцуулахтай бусад хууль тогтоомжуудаар зохицуулагдах асуудал хамаарахгүй. Мөн Үндэсний Ассамблейн нарийн бичгийн даргын газар болон Ерөнхий нарийн бичгийн даргын эрх мэдлийн асуудал хамаарахгүй.

4-2 дүгээр зүйл (Рекомендацийн хорооноос Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны даргад нэр дэвшүүлэх)

(1) Үндэсний Ассамблейн тухай хуулийн 22 дугаар зүйлийн 3-т заасны дагуу Үндэсний Ассамблейн Спикер нь Үндэсний Ассамблейн Судалгааны албаны даргыг томилохын тулд Рекомендацийн хороотой зөвшилцөн, томилно.

(2) Рекомендацийн хороо нь Үндэсний Ассамблейг Судалгааны албаны даргад Судалгааны албаны чиг үүргийг хэрэгжүүлэх мэргэшсэн, улс төрийн хувьд төвийг сахисан байр суурь бүхий этгээдийг нэр дэвшүүлнэ. Нэр дэвшигч нь Үндэсний Ассамблейн гишүүн байж болохгүй.

(3) Рекомендацийн хорооноос нэр дэвшүүлэх үйл ажиллагааг журмаар зохицуулна.

(Энэ зүйл 2009 оны 02 сарын 03-нд нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан)

5 дугаар зүйл /Төрийн албан хаагчийг томилох/

Төрийн албаны 5 дугаар зэрэг болон түүнээс дээш зэрэглэлтэй Судалгааны албаны албан тушаалтныг Спикер томилох буюу ажлаас чөлөөлнө. Бусад төрийн албан хаагчдыг Судалгааны албаны дарга томилж, чөлөөлнө. Спикер томилох, чөлөөлөхтэй холбоотой зарим эрхээ Судалгааны албаны даргад шилжүүлж болно.

6 дугаар зүйл /Зохион байгуулалт/

/1/ Судалгааны албаны удирдах бүрэлдэхүүнд даргын орлогч, ерөнхий захирал болон захирлууд орно. Удирдах бүрэлдэхүүн үүнээс ялгаатай байх бол дүрмээр зохицуулна.

/2/ Судалгааны албаны дарга, ерөнхий захирал нарт туслах үүрэгтэй, даргын шууд удирдлаганд ажиллах орлогч дарга, ерөнхий захирлын орлогч нар байна. Эдгээр хүмүүсийг оролцуулсан удирдлагын хэлтсийг даргын шууд харьяанд байгуулж болох бөгөөд энэ хэлтэс нь Судалгааны албаны бүтцэд орохгүй.

/3/ Судалгааны албаны даргын орлогч, ерөнхий захирал болон захирлууд нь төрийн албаны 1 буюу 2, 2 буюу 3, 3 буюу 4 дүгээр зэрэглэлийн төрийн албан хаагч байх буюу гэрээгээр ажилладаг төрийн албан хаагч байж болно. Ерөнхий захирлын орлогч нь 2-оос 4 дүгээр зэрэглэлийн төрийн албан хаагч байх буюу гэрээгээр ажилладаг төрийн албан хаагч байж болно. /Хавсралт/-аас БНСУ-ын төрийн албаны ангилал, зэрэглэл/ үзнэ үү.

/4/ Судалгааны албаны даргад зөвлөгөө өгөх Зөвлөгчдийн алба байгуулж болно.

/5/ Судалгааны албаны ажилтнуудын орон тоо, оффис, товчоо, хэлтсүүдийг байгуулах, чиг үүргийг нь тодорхойлох, ерөнхий захирлын орлогч нарын ажлын чиг үүргийг тодорхойлох болон бусад шаардлагатай асуудлыг дүрмээр зохицуулна. Бүтэц, чиг үүргийг журмаар зохицуулна. Судалгааны албаны хэлтсүүдийг байгуулах болон хэлтсүүд, ерөнхий захирлын орлогч нарын ажлын чиг үүргийг тодорхойлох эрхийг Судалгааны албаны даргад шилжүүлж болно.

7 дугаар зүйл /Үндэсний Ассамблейн хороод, гишүүдэд материал хүргүүлэх/

Судалгааны албаны дарга нь чиг үүргийнхээ хүрээнд Үндэсний ассамблейн хороод, гишүүдэд шаардлагатай гэж үзсэн мэдээ материалыг хүргүүлнэ.

8 дугаар зүйл /Байнгын хороонд мэдээ, материал өгөх/

/1/ Судалгааны албаны дарга болон бусад албан тушаалтан Байнгын хороонд тайлангаа танилцуулах ба хорооноос шаардлагатай гэж үзсэн бол холбогдох тайлбарыг хийнэ.

/2/ Судалгааны албаны дарга нь өөрийн чиг үүргийг гүйцэтгэх явцдаа холбогдох захиргааны байгууллагатай холбоотой хууль бус асуудал, эсвэл тэдгээр байгууллагын үйл ажиллагааг сайжруулах арга зам, эсвэл Судалгааны албаны дүрэмд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахад шаардлагатай зүйлсийг олж тогтоовол тэдгээр асуудлуудыг Үндэсний Ассамблейн Байнгын хороонд хуулийн дагуу шийдвэрлүүлэхээр илтгэнэ.

9 дүгээр зүйл /Мэдээлэл хүсэх тухай/

Судалгааны албаны дарга нь Спикерээс зөвшөөрөл авч ажил үүргээ гүйцэтгэхэд шаардлагатай материалуудыг төрийн болон бусад байгууллагуудаас гаргуулан авах тухай хүсэлт гаргаж болно.

10 дугаар зүйл /Бусад зүйл/

Энэ хуульд тусгагдаж, хуулийг хэрэгжүүлэх шаардлагын дагуу дүрмээр нарийвчлан тогтоогдсон асуудлуудыг өөрчлөх шаардлага гарвал Спикер Танхимын Ерөнхий хороотой зөвшилцөн шийдвэрлэнэ.

Япон Улсын Парламентын номын сан

Парламентын номын сан /National Diet Library/ нь 1948 онд Парламентын дэргэд *Парламентын тухай хуулийн 130 дугаар заалтыг* үндэслэж, Парламентын номын сангийн тухай хуулиар байгуулагдсан, Номын сангийн захирлыг *Парламентын номын сангийн тухай хуулийн 4 дүгээр зүйлд заасны дагуу* Парламентын дээд танхимын Ерөнхийлөгч, доод танхимын Спикер нарын хамтын шийдвэрээр томилно. Тус номын сангийн үндсэн үүрэг нь Парламентын гишүүдэд ажил, үүргээ гүйцэтгэхэд нь дэмжлэг үзүүлэхийн зэрэгцээ гүйцэтгэх болон шүүх эрх мэдлийн байгууллага, олон нийтэд үйлчилнэ. Парламентын номын сан нь сан хөмрөг бүрдүүлэх цорын ганц номын сан бөгөөд Японд хэвлэгдэн гарсан бүхий л ном, сонин, сэтгүүлийн зайлшгүй хадгалах хувийг бүрдүүлж, үндэсний соёлын өв болгож хадгална. 2013 оны 4 дүгээр сарын 1-ний өдрийн байдлаар Парламентын номын сан нь 890 албан хаагчтай, Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо нь 190 албан хаагчтай үйл ажиллагаа явуулж байна.

Японы Парламентын судалгааны нэгж нь Парламентын номын сангийн Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо */Research, Legislative Reference Bureau/* байна. *Парламентын номын сангийн тухай хуулийн 16 дугаар зүйлд заасны дагуу* Номын сангийн захирал нь өөрийн бүрэн эрхийн хүрээнд Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчооны даргыг томилно.

Парламентын номын сангийн судалгааны нэгжээс гадна Парламентын танхимуудын бүтцэд судалгааны нэгж */Зөвлөхүүдийн танхимын Судалгааны Хороо, Төлөөлөгчдийн танхимын Судалгааны Товчоо/-*үүд байна. Төлөөлөгчдийн танхим нь байнгын ба тусгай хороодтой байх ба Зөвлөхүүдийн танхим нь дээрхээс гадна *Парламентын тухай хуулийн 54-2 дугаар зүйлд заасны дагуу* Судалгааны хороодтой байна. *Парламентын тухай хуулийн 43 дугаар зүйлд заасны дагуу* Байнгын хороодын бүтцэд тус бүрийн бүрэн эрхэд хамаарал бүхий асуудлыг боловсруулахад дэмжлэг үзүүлэх мэргэжлийн зөвлөх болон судлаач, шинжээчид ажиллана. Зөвлөхүүдийн танхимын судалгааны хороод нь *Зөвлөхүүдийн танхимын журмын 80-2 дугаар зүйлд зааснаар* тус танхимын сонгуулийн дараа хуралдах эхний чуулганаар байгуулагдана. Тэдгээр нь төрийн удирдлагын асуудлаар иж бүрэн судалгаа, дүн шинжилгээ хийх бөгөөд үүнээс гурван тусгай хороо нь хуулийн төсөл хэлэлцэх эрхгүй байна.

Парламентын номын сангийн Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо

Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо /СХЛТ/ гол чиг үүрэг нь парламентын үйл ажиллагааг хэвийн явуулахад парламентын гишүүдэд шаардагдах судалгаа, дүн шинжилгээ болон хэрэгцээт мэдээллээр хангахад оршино.

2010 оны байдлаар Товчоо нь 190 гаруй ажилтантай, үүнээс 110 нь бодлогын шинжээч, 80 гаруй нь мэдээллийн, захиргааны болон туслах ажилтнууд байна.

а. Бүтэц, зохион байгуулалт

Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо нь 12 судалгааны алба /research office/ болон 14 хэлтэс /division/-ээс бүрдэнэ. Судалгааны алба болон хэлтсүүдийг ерөнхийд нь судалгаа, төлөвлөлт ба нийтлэг үйлчилгээ, материал хангамж гэсэн хоёр хэсэгт хувааж болно.

Судалгааны алба тус бүр ахлах мэргэжилтэн болон туслах ажилтнуудтай байна. Хэлтэс бүр хэлтсийн дарга болон судлаачидтай байна. Тусгай, нарийн мэргэжлийн салбарт судалгаа хийх шаардлага гарсан тохиолдолд тодорхой мэргэжлийн эрдэмтэн, мэргэжилтнүүдийг түр хугацаагаар ажиллуулж болдог байна.

Салбар хоорондын судалгааны алба:

- Судалгаа төлөвлөлтийн хэлтэс-Ерөнхий асуудал, төлөвлөлт, хэвлэлийн төлөвлөгөө болон хэвлэлийн эхэд засвар хийх;
- Хуулийн лавлагаа болон Мэдээллийн сангийн хэлтэс-Гишүүдээс судалгааны захиалга авах, энгийн судалгаа хийх, судалгааны материал бэлтгэх, Парламентын гишүүдийн уншлагын танхим болон судалгааны өрөөг хариуцах;
- Салбар хоорондын судалгааны ажлын алба, хамтын ажиллагаа;
- Цахим мэдээллийн үйлчилгээний хэлтэс-Парламентын хуралдааны тэмдэглэл, Эзэн хааны парламентын (1889-1947) хуралдааны тэмдэглэлийн өгөгдлийн санг удирдах, СХЛТ-ны веб хуудсыг ажиллуулах;

Парламентын баримт бичиг, хэвлэлийн судалгааны алба:

- Парламентын баримт бичиг, хэвлэлийн мэдээлэлд судалгаа хийх хэлтэс-Япон болон гадаад улс орнууд, олон улсын байгууллагуудын Парламентын үндсэн баримт бичиг, журам болон албан ёсны хэвлэлийг бэлтгэх, ашиглах;

Улс төр болон парламентын судалгааны алба:

- Улс төр болон Парламентын судалгааны хэлтэс - Парламент, засгийн газар, улс төрийн ёс зүй, нам, сонгууль, улс төрийн хандив, улс төрийн тогтолцоо, улс төрийн процесс;
- Үндсэн хуулийн судалгааны хэлтэс - үндсэн хууль;

Төрийн захиргаа, шүүхийн судалгааны алба:

- Төрийн захиргаа, шүүхийн судалгааны хэлтэс-Захиргаа, нийтийн албаны албан хаагч, орон нутгийн захиргаа, гал унтраах, цагдаа, иргэний эрх зүй, эрүүгийн эрх зүй, хүний эрх, шүүх;

Гадаад харилцаа болон дотоодыг хамгаалах судалгааны алба:

- Гадаад харилцаа болон дотоодыг хамгаалах судалгааны хэлтэс-Дипломат ёс, олон улсын улс төр, олон улсын эрх зүй, батлан хамгаалах, аюулгүй байдал, НҮБ, олон улсын байгууллагууд;

Санхүүгийн судалгааны алба:

- Санхүүгийн хэлтэс-Санхүү, татвар, олон улсын санхүү, эдийн засгийн үзүүлэлтүүд, богино хугацааны эдийн засгийн удирдлага, үнэ, тооцооны систем;

Эдийн засаг болон худалдаа, үйлдвэрлэлийн судалгааны алба:

- Эдийн засаг болон худалдаа, үйлдвэрлэлийн хэлтэс-Эдийн засгийн удирдлага, үйлдвэрлэл, худалдаа, эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, байгалийн баялаг болон эрчим хүч, шударга худалдаа, хэрэглэгчдийн асуудал;

Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй болон байгаль орчны судалгааны алба:

- Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй болон байгаль орчны хэлтэс - Хөдөө аж ахуй, ойн аж ахуй, далайн гаралтай бүтээгдэхүүн, хөдөө орон нутаг, хүнс, дэлхийн байгаль орчны хамгаалал, бохирдол, байгаль хамгаалал, байгаль орчны асуудал;

Газар ашиглалт /Land development/ болон харилцаа холбооны судалгааны алба:

- Газар ашиглалт болон харилцаа холбооны хэлтэс - Нийгмийн харилцааны баялаг /нийгмийн капитал/, барилга угсралт, байгалийн гамшиг, тээвэр, аялал жуулчлал, цаг агаарын мэдээ, эргийн хилийн хамгаалалт, мэдээлэл харилцаа, шуудангийн удирдлага;

Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан болон технологийн судалгааны алба:

- Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан болон технологийн хэлтэс-Боловсрол, спорт, урлаг болон соёл, зохиогчийн эрх, шашин;
- Шинжлэх ухаан болон технологийн судалгааны төв-шинжлэх ухаан болон технологи;

Нийгмийн хамгаалал болон хөдөлмөрийн судалгааны алба:

- Нийгмийн хамгаалал болон судалгааны хэлтэс-Нийгмийн аюулгүй байдал, нийгмийн хамгаалал, нийгмийн эрүүл мэнд, эрүүл мэндийн үйлчилгээ, хөдөлмөрийн нөхцөл, ажил эрхлэлт, хүн амын асуудал;

Гадаад орны хууль, эрх зүйн мэдээллийн судалгааны алба:

- Гадаад орны хууль, эрх зүйн мэдээллийн хэлтэс-Гадаад орны хууль эрх зүйн болон бодлогын чиг хандлага, Гадаад хууль, эрх зүйн эмхэтгэлийг хэвлэн гаргах;
- Номын сан-ном, сэтгүүл, сонин болон парламентын баримт бичгээр үйлчлэх номын сан.

Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчооны судалгааны ажил

Судалгааны товчооны судлаачид нь Парламентын гишүүд, Парламентын хоёр танхимын хороод болон улс төрийн намуудын захиалгат судалгаа болон судалгааны товчооны өөрийн санаачилгаар явуулах гэсэн хоёр төрлийн судалгаа болон шинжилгээний үйлчилгээ үзүүлдэг байна. Судалгааны товчооны өөрийн санаачилгаар явуулах судалгааг “Урьдчилсан судалгаа” /Anticipatory Research/ гэнэ.

2011 онд Товчоо нь нийт 40485 захиалгат лавлагаа, судалгаа хийж гүйцэтгэснээс 811 нь лекц болон уулзалт, 6509 нь судалгааны тайлан болон 32189 лавлагаа байсан байна.

Урьдчилсан судалгаа нь судалгааны ажлын нэгэн томоохон хэсгийг бүрдүүлэх ба уг судалгааны гол зорилго нь захиалгат судалгаанд ашиглагдахуйц судалгааны санг бий болгох, ажилтнуудын чадварыг дээшлүүлэх, судалгааны чадавхыг сайжруулахад оршино. Мөн судалгааны санг бий болгосноор захиалгат судалгааг түргэн шуурхай бэлтгэн гаргахад ихээхэн ач холбогдолтой байдаг байна. Парламентын гишүүдэд урьдчилсан судалгааны хэвлэгдэн гарсан хувь бүрийг түгээж, Парламентын гишүүд болон олон нийтэд цахим хэлбэрээр веб хуудсанд байрлуулдаг байна.

Товчоо нь 2011 онд нийт 4100 хуудас бүхий 349 нийтлэл хэвлэн гаргасан байна. Цахим хуудсанд Парламентын гишүүдэд зориулан тавигдсан судалгааны тайлан нь 2012 онд нийт 25518 хандалт, олон нийтэд зориулан тавигдсан материал нийт 3292931 хандалт тус тус хүлээн авсан байна.

Парламентын тухай хууль**Бүлэг 5. Хороод ба гишүүнчлэл**

43 зүйл. Байнгын хороо тус бүр мэргэжлийн зөвлөх болон судлаачидтай байж болно.

5-2 Бүлэг. Зөвлөхүүдийн танхимын Судалгааны хороод

54-2. Зөвлөхүүдийн танхимын Судалгааны хороод /Research Committee/

Зөвлөхүүдийн танхим нь засгийн газрын эрхлэх асуудлын хүрээн дэх чухал асуудлаар урт хугацааны дэлгэрэнгүй судалгаа явуулах Судалгааны хороотой байж болно. Судалгааны хороо нь Зөвлөхүүдийн танхимын гишүүдийн тал хувийн бүрэн эрх дуусгавар болох хүртэл ажиллана. Судалгааны хорооны судалгааны зүйл болон судалгааны сэдвийг Зөвлөхүүдийн танхим тогтооно.

54-3. Судалгааны хорооны гишүүдийг Танхим томилох бөгөөд Судалгааны хороо хүчин төгөлдөр нөхцөлд хүчинтэй байна. Судалгааны хороодын гишүүнчлэлийг Танхим дахь улс төрийн бүлгүүдийн тоон харьцаанд үндэслэн хуваарилсны дараа Хорооны гишүүд тус хуваарийн дагуу томилогдоно. Судалгааны хорооны даргыг зөвлөхүүдийн танхимын гишүүд өөрийн гишүүд дундаас сонгоно.

17 Бүлэг. Парламентын номын сан, Хууль зүйн товчоо, Гишүүдийн нарийн бичиг болон гишүүдийн ажлын байрны барилга

130 зүйл. Парламентын гишүүдэд судалгаа болон шинжилгээнд туслалцаа үзүүлэх зорилгоор Парламентад бие даасан хуулиар Парламентын номын санг байгуулна.

131 зүйл. Танхим бүр гишүүдэд хуулийн төсөл боловсруулахад нь дэмжлэг үзүүлэх Хууль зүйн товчоотой байна. /Legislative Bureau/

Хууль зүйн товчоо тус бүр нэг Ерөнхий төлөөлөгчтэй байх, ажлын алба болон шаардлагатай бусад ажилтнуудтай байна.

Хууль зүйн товчооны Ерөнхий төлөөлөгчийг танхимын санал, дүгнэлтийг үндэслэн танхимын дарга томилж, чөлөөлнө. Парламентын чөлөөт цагаар танхимын дарга Ерөнхийлөн төлөөлөгчийн ажлаас халагдах өргөдлийг хүлээн авч болно.

Хууль зүйн товчооны Ерөнхий комиссар Хууль зүйн товчооны үйл ажиллагааг танхимын даргын удирдлага дор гүйцэтгэн явуулна.

Хууль зүйн товчооны нарийн бичиг болон бусад ажилтнуудыг Ерөнхий комиссар танхимын дарга болон Дэг, захиргааны хорооны саналыг үндэслэн томилж, чөлөөлнө.

Хууль зүйн товчооны нарийн бичгүүд Ерөнхий комиссарын удирдлага дор ажиллана.

Парламентын номын сангийн тухай хууль**Бүлэг 1. Хуулийн зорилт**

1 дүгээр зүйл. Энэхүү хуулиар Парламентын номын санг байгуулах ба уг хуулийг Парламентын номын сангийн тухай хууль гэнэ.

2 дугаар зүйл. Парламентын номын сан нь Парламентын гишүүдэд өдөр тутмын үйл ажиллагаа явуулахад нь дэмжлэг үзүүлэх зорилгоор ном болон бусад холбогдох хэвлэлийг цуглуулах болон төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллага ба нийт Японы ард иргэдэд номын сангийн үйлчилгээнд үзүүлэх зорилготой юм.

3 дугаар зүйл. Парламентын номын сан нь төв номын сан болон энэхүү хуульд заасан номын сангийн салбарууд болон цаашид байгуулагдах номын сангуудаас бүрдэнэ.

Бүлэг 2. Номын сангийн захирал

4 дүгээр зүйл. Нэгэн зэрэг Парламентын номын санд зөвхөн нэг Номын сангийн захирал /Chief Librarian/ байна. Номын сангийн захирлыг Танхимуудын санал, дүгнэлт болон танхимуудын Дэг, захиргааны хороотой /Rule and Administration committee/ зөвшилцсөний үндсэн дээр Төлөөлөгчдийн танхимын Спикер болон Зөвлөхүүдийн танхимын Ерөнхийлөгч томилно.

1. Номын сангийн захирал нь ажил үүргээ хангалттай биелүүлж байгаа нөхцөлд ажлаа үргэлжлүүлнэ. Тэрээр улс төрийн үйл ажиллагаанаас ангид байх ба түүнийг улс төрийн шалтгаанаар чөлөөлөхийг хориглоно. Номын сангийн захирлыг Төлөөлөгчдийн танхимын Спикер болон Зөвлөхүүдийн танхимын Ерөнхийлөгчийн хамтын шийдвэрээр чөлөөлнө.

5 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал Номын сангийн захиргааг удирдах, албан хаагчдыг ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь чиг, удирдлагаар хангана.

- Номын сангийн захирал нь номын сангийн үйл ажиллагааг удирдан, зохион байгуулах дүрэм журмыг урьдчилан, эсхүл хоёр танхимын Дэг, захиргааны хороодын зөвшөөрсний дараа гаргана.

6 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал нь санхүүгийн жил бүрийн эхэнд Төлөөлөгчдийн танхимын Спикер болон Зөвлөхүүдийн танхимын Ерөнхийлөгчид Номын сангийн өмнөх жилийн үйл ажиллагаа болон санхүүгийн асуудлаар тайлагнана.

7 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал нь Японд өмнөх жил, эсхүл заасан хугацаанд хэвлэгдэн гарсан хэвлэлийг жилд нэгээс доошгүй удаа иргэдэд ашиглахад тохиромжтой хэлбэрээр каталог, эсхүл индексжүүлэх ажлыг зохион байгуулна.

8 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал нь Японы хууль тогтоомжийн индексийг хэвлэхэд тохиромжтой хэлбэрээр бэлтгэх ажлыг зохион байгуулах эрхтэй.

Бүлэг 3. Номын сангийн захирлын туслах болон бусад албан хаагчид болон ажилчид

9 дүгээр зүйл. Нэгэн зэрэг Парламентын номын санд зөвхөн нэг Номын сангийн захирлын туслах /Assistant Chief Librarian/ байна. Номын сангийн захирлын туслахыг Зөвлөхүүдийн танхимын Ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхимын Спикерийн зөвшөөрснөөр Номын сангийн захирал томилно. Номын сангийн захирлын туслах нь Номын сангийн захиралд Номын санг удирдахад дэмжлэг үзүүлнэ. Номын сангийн захирлыг түр эзгүйд Номын сангийн захирлын туслах ажил үүргийг нь орлон гүйцэтгэнэ.

10 дугаар зүйл. Парламентын номын сангийн бусад бүх албан хаагч болон ажилтнуудыг Номын сангийн захирал гагцхүү өөрсдийн ажлын байрны зохих шаардлагыг хангаж байгаа эсэх үндэслэлээр Парламентын тамгын газрын албан хаагчдын тухай хуульд заасны дагуу томилно. Эдгээр албан хаагчдын ажил үүргийн хуваарийг Номын сангийн захирал тогтооно.

2. Номын сангийн албан хаагч нь төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагын салбар номын сангаас бусад тохиолдолд нэг зэрэг Парламентын гишүүн, засгийн газар дахь гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудад өөр албан тушаал эрхлэхийг хориглоно.

Бүлэг 4. Парламентын номын сангийн Дэг, захиргааны хороо болон зохицуулах хороо

11 дүгээр зүйл. Хоёр танхимын Дэг, захиргааны хороод нь зургаан сард нэг удаагаас доошгүй уулзаж, Номын сангийн үйл ажиллагааны талаарх Номын сангийн захирлын тайлан, Номын сангийн үйл ажиллагаатай холбогдон гарсан дүрэм журам, Номын сангийн төсөв болон холбогдох бусад асуудлыг хэлэлцэнэ.

2. Танхимуудын Дэг, захиргааны хороодын дарга нар нь хэлэлцсэн асуудлын үр дүнг холбогдох танхимуудад мэдээлнэ.

12 дугаар зүйл. Энэхүү заалтаар Парламентын номын сангийн зохицуулах хороог байгуулна. Зохицуулах хороо дараах дөрвөн гишүүдээс бүрдэнэ:

Хоёр танхимын Дэг, захиргааны хороодын дарга, Ерөнхий шүүгчийн томилсон Дээд шүүхийн шүүгч, Ерөнхий сайдын томилсон төрийн сайд тус тус байна. Гишүүд өөрсдийн дундаас Даргыг сонгоно.

2. Хорооны дарга болон гишүүд нэмэлт цалин хөлс авахгүй.

3. Хорооны хуралд Номын сангийн захирал оролцож болох ба санал өгөх эрх эдлэхгүй.

13 дугаар зүйл. Зохицуулах хороо нь танхим тус бүрийн Дэг, захиргааны хороонд Номын сангийн Парламент болон гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагад үйлчлэх үйл ажиллагааг сайжруулах талаар зөвлөмж гаргана.

Бүлэг 5. Номын сангийн хэлтсүүд

14 дүгээр зүйл. Номын сангийн захирал нь номын санг зохих хэлтэс, алба болон бусад шаардлагатай нэгжээр зохион байгуулна.

Бүлэг 6. Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо

15 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал Парламентын номын сан дотор Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо нэртэй хэлтэс /department/ байгуулна. Хэлтэс дараах үйл ажиллагаа явуулна:

- 1) Захиалгын дагуу, хэлэлцэхээр хүлээгдэж буй хууль, Засгийн газраас өргөн барьсан хуулийн төсөл, шинжлэх, үнэлэх болон дүгнэхэд Парламентын бүхий л хороодод туслалцаа болон зөвлөмж гаргах, эсхүл хороодод арга хэмжээ авах үндэслэл гаргахад дэмжлэг үзүүлнэ.
- 2) Захиалгын дагуу, эсхүл өөрийн санаачилгаар захиалгыг урьдаж холбогдох хуулиудтай хамааралтай, холбогдолтой материал, мэдээллийг цуглуулж, ангилж, шинжлэн орчуулга, индекс, эмхэтгэл, бюллетень хэлбэрээр, мэдээллийг шилж сонгох болон танилцуулахдаа нам, улс төрийн нөлөөллөөс ангид байна.
- 3) Парламент, түүний хороод болон гишүүдэд хуулийн төсөл бэлтгэхэд дэмжлэг үзүүлэх, ингэхдээ зөвхөн хороо, эсхүл парламентын гишүүний захиалгаар хийх бөгөөд Судалгаа, хуулийн лавлагааны товчооны албан хаагчид хууль санаачлах болон батлуулах асуудалд оролцох эрхгүй.
- 4) Парламент болон хороодын үйл ажиллагаанд саад учруулахгүй нөхцөлд гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудад мэдээлэл бэлтгэх.

16 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал Товчооны дарга болон дэд дарга, шаардлагатай бусад албан хаагчдыг намын харьяаллыг харгалзахгүйгээр зөвхөн ажлын байрны шаардлага болон

Парламентын тамгын газрын боловсон хүчний тухай хуульд заасны дагуу, нийцүүлэн, томилно.

- 1) Номын сангийн захирал нь Товчооны ахлах мэргэжилтнүүдийг Парламентын хэд хэдэн байнгын хороодын эрхлэх асуудалд холбоотой чиглэлээр мэргэшсэн этгээдийг томилох эрхтэй байна.

Бүлэг 7. Гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудад үзүүлэх үйлчилгээ

17 дугаар зүйл. Номын сангийн захирал гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудад номын сангийн дараах үйлчилгээ үзүүлэх үйл ажиллагааг удирдан зохион байгуулна. Үүнд:

- 1) Холбогдох байгууллагуудын төлөөлж буй Зохицуулах хорооны гишүүдийн саналыг үндэслэн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын номын санчийг томилох. Харин, нийтийн албаны тухай хуульд хамаарал бүхий иргэдийг нийтийн албаны тухай хуульд зааснаар болон холбогдох байгууллагын даргын зөвшөөрлөөр томилно.
- 2) Номын санд ашиглагдах, үйл ажиллагаатай холбоотой систем болон аргачлалыг тогтоох.
- 3) Төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын номын санчдаас жил тутмын болон тусгай тайлан гаргуулж авах.

18 дугаар зүйл. Төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын номын сангийн төсөв нь тухайн байгууллагын төсөвт "номын сан" гэсэн тодорхой зүйлд багтаж, тус зүйлийг Номын сангийн захирал болон тухай байгууллагыг төлөөлж буй Зохицуулах хорооны гишүүний зөвшөөрөлгүй тухайн байгууллагын төсвийн зүйл хооронд шилжүүлэх, багасгах зэргээр захиран зарцуулахыг хориглоно.

19 дүгээр зүйл. Төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын номын санч нь тухайн байгууллагад номын сангийн хэвийн үйл ажиллагааг хангах хариуцлага хүлээнэ. Өөрийн эрх мэдлийн хүрээнд холбогдох албан хаагчдыг Парламентын Тамгын газрын албан хаагчийн тухай хууль, эсхүл Нийтийн албаны тухай хууль, эсхүл Шүүхийн тухай хуульд заасны дагуу томилж, чөлөөлнө. Номын сангийн захирлын батлах журмын дагуу номын санд авах ном, материалыг худалдан авах, эсхүл бусад хэлбэрээр авахыг холбогдох байгууллагын удирдлага болон Номын сангийн захиралд зөвлөмж өгөх, эсхүл дээрх худалдан авалт болон бусад худалдан авалтыг шууд гүйцэтгэх эрх эдэлнэ.

20 дугаар зүйл. Энэ бүлэгт заасны дагуу Номын сангийн захирлыг анх томилсноос зургаан сараас доошгүй хугацаанд төрийн гүйцэтгэх, шүүх эрх мэдлийн байгууллагуудын номын сангууд нь Парламентын номын сангийн салбар болно. Өөрийн номын сангуй төрийн байгууллага нь нэгээс доошгүй жилийн хугацаанд салбар номын сан байгуулна.

Бүлэг 12. Мөнгө бэлгэнд хүлээн авах, зарцуулалт, төсөв

Номын сангийн захирал нь Парламентын номын сан, номын сангийн үйлчилгээ болон цуглуулгатай холбоотойгоор шууд захиран зарцуулахаар мөнгө бэлгэнд хүлээн авч болно. Дээрх бүх тохиолдлуудад Дэг, захиргааны хорооноос урьдчилан зөвшөөрөл авна.

27 дугаар зүйл. Парламентын номын сангийн төсвийг Номын сангийн захирлын удирдлага дор, түүний томилсон төсвийг шууд зарцуулах эрх бүхий албан хаагч захиран зарцуулна.

28 дугаар зүйл. Парламентын номын сангийн жилийн төсвийг Номын сангийн захирал хоёр танхимын Дэг, захиргааны хороонд өргөн мэдүүлнэ. Хороод төсвийг хянан зөвлөмжтэй, эсхүл зөвлөмжгүй Зөвлөхүүдийн танхимын Ерөнхийлөгч болон Төлөөлөгчдийн танхимын Спикер өргөн барина.

Хоёр. Монгол Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Судалгааны албаны тухай

Монгол Улсын Их Хурал анх байгуулагдсан цагаасаа судалгааны албыг ямар бүтэц, зохион байгуулалттай, ямар хэлбэрээр ажиллуулахыг эрэлхийлсээр ирсэн байдаг.

1. 1990 оны 9 сарын 24-нд анх байгуулагдсан Улсын Бага Хурлын Тамгын газрын бүтцэд судалгааны нэгж байгаагүй бөгөөд Төр, нийгэм судлалын академи нь төрийн байгуулалт, эрх зүй, улс төр судлал, социологи, төрийн эдийн засаг, нийгмийн бодлогын асуудлаар судалгаа явуулах зэрэг чиг үүрэгтэй байв.
2. 1994-1996 онд Улсын Их Хурлын дэргэд Судалгааны төвийг байгуулж, захирал, эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга 2, нягтлан бодогч 2, ажилтан 11 нийт 16 орон тоотойгоор ажиллуулсан боловч, судалгааны шуурхай байдал хангагдаагүй учраас 1996 онд Улсын Их Хурал 37 дугаар тогтоолоор татан буулгаж, парламентын судалгааны чиг үүргийг хэрэгжүүлэх нэгжийг Тамгын газрын бүтцэд ажиллуулахаар шийдвэрлэсэн байна.

3. УИХ-ын Судалгааны төвийг татан буулгасны дараахан Тамгын Газрын Ерөнхий нарийн бичгийн даргын 1996 оны 09 дүгээр сарын 13-ны өдрийн 175 дугаар захирамжаар Тамгын газрын бүтцийг өөрчлөн зохион байгуулж, 1 дүгээр нарийн бичгийн дарга бөгөөд Хуулийн хэлтсийн даргын харьяанд Мэдээлэл, судалгаа, лавламжийн алба байгуулан ажиллуулах болсон байна. Тус албанд ахлах судлаач 1, судлаач 5 орон тоотой хэсэг болон номын сан, архив, компьютер программын хэсэгтэй нэг нэгж болж ажиллаж байжээ. Энэ хэлбэрээр 2000 оны 11 сар хүртэл ажилласан бөгөөд судалгаа хийх хүч чадлын хувьд хэтэрхий хомс байсан гэж үздэг.
4. 2000 оны 11 дүгээр сарын 1-нээс Мэдээлэл, судалгааны хэлтсийн бүрэлдэхүүнд байсан номын санг Тамгын газрын Захиргаа, олон нийттэй харилцах хэлтэст харьяалуулж, номын сангийн баазад тулгуурлан УИХ-ын чуулганаар хэлэлцэх асуудлаар холбогдох лавлагаа хийх болон УИХ-ын гишүүдээс захиалга авч бусад эрдэм шинжилгээ, судалгааны байгууллагуудаар гүйцэтгүүлэх ажлыг хариуцан зохион байгуулах чиг үүрэг бүхий ахлах зохион байгуулагч 1, зохион байгуулагч 1, нийт 2 орон тоог ажиллуулах болжээ. Дээрх чиг үүргийн дагуу УИХ-ын байнгын хороодоос судалгааны ажил гүйцэтгүүлэх санал авч нийт 7 судалгааг 2002-2005 онд БСШУЯ-ны Шинжлэх ухаан, технологийн сангийн санхүүжилтээр ШУА-ын харьяа эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгүүдээр хийлгүүлэхээр батлуулсан байна. Эдгээр судалгааны ажлыг 2-3 жилийн хугацаанд хийж гүйцэтгэхээр баталсан байснаас ихэнх судалгааны тайланг 2004-2005 онд холбогдох Байнгын хороодод хүлээлгэн өгчээ. Иймд эдгээр судалгааны ажил хугацаа алдсан, үр дүн муутай болж байсныг тухайн үеийн Байнгын хороодын дарга нар мэдэгдэж байсан.
5. Нэгэнт ШУА-ын эрдэм шинжилгээний хүрээлэнгүүдэд хийгдэж байгаа УИХ-ын Байнгын хороодын захиалгат судалгааны ажил цаг алдах хандлагатай байснаас УИХ-ын 2003 оны 06 дугаар сарын 14-ний өдрийн 37 дугаар тогтоолоор УИХ-ын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төвийн байгуулах болсон байна. Тус төвийг Захирал, эрдэмтэн нарийн бичгийн дарга, эрдэм шинжилгээний ажилтан нийт 16 орон тоогоор ажиллуулж, Байнгын хороодоос яаралтай гүйцэтгүүлэх судалгааны ажлын захиалга авч, холбогдох байнгын хорооны төсвөөс санхүүжүүлэхээр болжээ. УИХ-ын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төвийн дүрэмд тус төв зөвхөн УИХ-ын захиалгаар бус, бусад төрийн болон орон нутгийн өөрийн удирдлагын байгууллагуудын захиалгаар судалгааны ажил гүйцэтгэхээр тусгагдсан байна. Тус төв 2004-2008 онд судалгааны ажлыг Байнгын хорооны захиалгаар бэлтгэн нийлүүлдэг журамтай байв. ШУА-ын хүрээлэнгүүд захиалсан судалгааг 2-3 жилийн хугацаанд гүйцэтгэж байсан бол УИХ-ын дэргэдэх Бодлогын шинжилгээний төв тухайн үеийн зохион байгуулагдсан хэлбэрээрээ судалгааны шуурхай байдлыг мөн хангаж чадахгүй байв. Иймд судалгааны ажлыг илүү шуурхай гүйцэтгэх шаардлага тавигдах болсон байна.
6. УИХ-тай илүү ойр холбоотой ажиллахын тулд УИХ-ын Тамгын газрын бүтцэд Судалгаа шинжилгээ, олон нийттэй харилцах төвийг 2009 онд байгуулсан. Тамгын газрын Судалгааны төв нь 2009-2012 онд Улсын Их Хурлын гишүүд, Байнгын болон бусад хороод, төвийн өөрийн санаачилгаар 400 шахам мэдээлэл, лавлагаа, харьцуулсан болон бодлогын судалгаа зэрэг судалгааны бүтээгдэхүүнийг нийлүүлсэн байна.
7. 2013 оноос Судалгааны төвийг Судалгаа, шинжилгээний хэлтэс болгон өөрчлөн зохион байгуулсан.

Улсын Их Хурал болон гишүүдийг шаардлагатай мэдээлэл, судалгаагаар хангаж ажиллахад судалгаа, шинжилгээний чиг үүрэг бүхий нэгж нь УИХ-ын гишүүд, Байнгын болон бусад хороодтой аль болох ойр дөт ажиллах нь илүү үр дүнтэй байна. Нөгөө талаар, УИХ-ын судалгааны албаны харьяалал, бүтэц, зохион байгуулалтыг олон дахин өөрчлөх, татан буулгаж замаар УИХ-ын судалгаа, шинжилгээний нэгжийг тогтвортой ажиллах боломжоор хангахгүй байгаа нь судлаачдыг мэргэшүүлэх, мэдлэг, чадварыг нь дээшлүүлэх, улмаар ардчилсан парламентын засаглалыг хөгжүүлэх, УИХ-ын Тамгын газрын чадавхыг сайжруулахад сөрөг үр дагавартай байв.

Улсын Их Хурлын гишүүд, Байнгын болон бусад хороодоос Улсын Их Хурлаар хэлэлцэгдэж байгаа хууль тогтоомжийн төсөлтэй холбоотой судалгааны ажлын захиалга нь ихэвчлэн харьцуулсан судалгаа, лавлагаа, мэдээллийн хэлбэртэй, харин хуулийн төсөл санаачлах зорилгоор ирүүлж байгаа захиалга нь бодлогын судалгааны хэлбэртэй байгаа нь АНУ болон бусад улс орнуудын нэгэн адил жишигтэй байна. Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Судалгааны албаны ажилтнууд эдгээр захиалгын аль алиныг нь гүйцэтгэж ирэв.

Цаашид ч гишүүд, Байнгын болон бусад хороодын судалгааны ажлын захиалга ийм л чиг хандлагатай байх болно. Үүнээс үзвэл Улсын Их Хурлын хууль тогтоох үйл ажиллагаанд шаардагдах судалгааны ихэнхийг мэдээлэл, лавлагаа, харьцуулсан судалгаа эзлэх бөгөөд зарим томоохон бодлогын судалгааг гүйцэтгэхийн тулд бусад судалгааны байгууллагатай хамтран гүйцэтгэх хэлбэрийг сонговол судалгааны ажлын шуурхай, төвийг сахисан улс төрийн үзэл бодлоос ангид байх зарчмыг илүү хангаж чадна гэж үзэж байна.

Ийнхүү тухайн цаг үеийн нөхцөл байдлаас шалтгаалан Судалгааны албаны бүтэц, зохион байгуулалт, бүрэлдэхүүнийг удаа дараа өөрчилж байсан нь Улсын Их Хурал болон түүний ажлын албаны төлөвшилд сөргөөр нөлөөлж байсныг анхааран цаашид тус албыг зохион байгуулалт, үйл ажиллагааны чадавхын хувьд бэхжүүлэх шаардлагатай.

Судалгаанаас үзэхэд дэлхийн улс орнуудад парламентын төсвийн шинжилгээний алба, судалгааны алба зэрэг онцлог албадын үйл ажиллагааг тусгайлан хуульчлан зохицуулсан байдаг байна.

Дэлхийн улс орнуудад төрийн үйл ажиллагааг улам бүр төгөлдөржүүлэх, үр нөлөөтэй болгох зорилгоор сайн засаглал, ухаалаг засаглалын үзэл баримтлалыг хэрэгжүүлэхээр томоохон өөрчлөлтүүдийг хийж байна. Сайн засаглал, ухаалаг төрийн үзэл баримтлал нь юуны өмнө технологийн дэвшил, судалгаа, шинжилгээнд суурилдаг байна. Тухайлбал, бодитой, амьдралд нийцсэн, үр нөлөөтэй, улс орны эрчимтэй хөгжлийг хангахуйц хуулийн тогтолцоотой болохын тулд тогтоох үйл ажиллагаа нь судалгаа, шинжилгээнд үндэслэх шаардлагатай.

Монгол Улсын Их Хурлын Төсвийн шинжилгээний албаны эрх зүйн үндсийг *(хэдийгээр цаашид сайжруулах шаардлагатай боловч)* хуулиар тогтоосонтой нэгэн адил Судалгааны албаны эрх зүйн үндсийг хуульчлах шаардлагатай байна.

* * *

UIH.MN
СУДАЛГААНЫ САН

Хавсралт 1.

**ПАРЛАМЕНТЫН СУДАЛГААНЫ АЛБАДЫН ЭРХ ЗҮЙН ОРЧИН,
БҮТЭЦ, ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ**

**Хүснэгт 1. Парламентын Судалгааны нэгж парламентын
Ажлын албатай ижил статустай байх хэлбэр¹⁹⁷**

№	Улс орон	Бүтэц, зохион байгуулалт	Орон тоо	Эрх зүйн орчин
1	АНУ <i>Конгрессийн судалгааны алба</i> <i>/CRS/</i>	<ul style="list-style-type: none"> Захирлын ажлын алба Судалгааны 5 салбар, 1 хэсэгтэй. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> Нэгдсэн улсын хуулийн салбар Нийгмийн бодлогын салбар Гадаад хэрэг, батлан хамгаалах, худалдааны салбар Засгийн газар ба Санхүүгийн салбар Шинжлэх ухаан, үйлдвэрлэл, нөөцийн салбар Мэдлэгийн үйлчилгээний хэсэг 	CRS: 700 гаруй ажилтантай: <ul style="list-style-type: none"> бодлогын шинжээч-450, мэргэшсэн судлаач-250 Төсвийн алба-300	Бүтэц зохион байгуулалтын тухай хууль /1970/
2	Австрали <i>Парламентын Номын сан</i> <i>/Parliamentary Library/</i>	Парламентын номын сан хоёр үндсэн хэсгээс бүрдэнэ. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> Судалгаа, шинжилгээ Мэдээлэл Судалгааны салбар 7 хэсэгтэй. Үүнд: <ul style="list-style-type: none"> Эдийн засгийн судалгааны хэсэг Гадаад хэрэг, аюулгүй байдлын судалгааны хэсэг Эрх зүй болон хуулийн төслийн шинжилгээний хэсэг Улс төр болон нийтийн удирдлагын судалгааны хэсэг Шинжлэх ухаан, технологи, Хүрээлэн буй орчин байгалийн баялгийн судалгааны хэсэг Нийгмийн бодлогын судалгааны хэсэг Статистик дүрслэлийн судалгааны хэсэг 	<ul style="list-style-type: none"> Судалгааны салбар нь 80 гаруй судлаач, Мэдээллийн салбар нь 60 гаруй албан хаагчтай 	“Парламентын үйлчилгээний тухай”
3	БНСУ <i>-Үндэсний судалгааны газар</i> <i>/NRD/</i> <i>-Үндэсний Хурлын Төсвийн Оффис</i>	<ul style="list-style-type: none"> Төлөвлөлт, удирдлагын алба Улс төр, захиргааны судалгааны алба Эдийн засаг аж үйлдвэрийн алба Нийгэм, соёлын судалгааны алба 		Үндэсний Ассамблейн тухай хууль

¹⁹⁷Зарим орны парламентын Судалгааны нэгжийн талаарх мэдээлэл. УИХ-ын ТГ-ын Судалгааны эмхэтгэл XIII боть. УБ., 2012 он.

4	Вьетнам <i>Хууль зүйн судалгааны институт /LRI/</i>	<ul style="list-style-type: none"> Шинжлэх ухааны судалгааны төв: <ul style="list-style-type: none"> Мэргэшсэн хэлтсүүд Судалгааны менежментийн хэлтэс Шинжлэх ухааны мэдээллийн төв: <ul style="list-style-type: none"> Мэргэшсэн хэлтсүүд Ерөнхий үйл ажиллагааны газар: <ul style="list-style-type: none"> Захиргаа, нөөцийн хэлтэс Гадаад харилцаа, хамтын ажиллагааны хэлтэс Санхүүгийн хэлтэс 	ХЗСИ нь: -250 гаруй мэргэжилтэн, эксперт, судлаач, -50 гаруй албан хаагчтай	Үндэсний Ассамблейн Байнгын хорооны 2008 оны 614-р тогтоол
5	Канад <i>Парламентын номын сан /Parliamentary Library/</i>	Парламентын Номын сантайгаа хамт	300 орчим албан хаагчтай	Канадын парламентын актын 73-79-р зүйл
6	Саудын Араб <i>Судалгаа, мэдээллийн ерөнхий хэлтэс</i>			<ul style="list-style-type: none"> Зөвлөх зөвлөлийн тухай хууль Зөвлөх зөвлөлийн дэг тухай хууль
7	Япон <i>Номын Сангийн судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо</i>	Парламентын номын сантай хамт нэгдсэн удирдлагатай бөгөөд парламентын ажлын албатай ижил статустай. <ul style="list-style-type: none"> Номын сан Номын сангийн судалгаа, хуулийн лавлагааны товчоо 	<i>Номын сан нийт 900 албан хаагчтай.</i> -190 орчим нь судалгааны албан хаагчид байна	<ul style="list-style-type: none"> Парламентын тухай хуулийн XVII дугаар бүлгийн 130-133 зүйл Танхимуудын тухай хууль /1948/

Хүснэгт 2. Парламентын Судалгааны нэгж парламентын Ажлын албаны дотоод бүтцэд байх хэлбэр

№	Улс орон	Ерөнхий мэдээлэл	Эрх зүйн орчин
1	Австри <i>Мэдээллийн хэлтэс</i>	Мэдээллийн хэлтсийн чиг үүрэг: <ul style="list-style-type: none"> Үндэсний болон Холбооны Зөвлөл /ҮЗ, ХЗ/-ийн Ерөнхийлөгчид мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх; Парламентын бүлгүүд болон парламентын Тамгын газарт мэдээллийн үйлчилгээ үзүүлэх; Тухайн цаг үеийн мэдээллийн хэрэгслүүдийн мэдээлэл, судалгаа шинжилгээнд анализ хийх; 	
2	Аргентин <i>Парламентын мэдээллийн захиргаа</i>	Парламентын мэдээллийн захиргаа нь Депутатуудын танхимын ЕНБД-ын удирдлаганд Парламентын мэдээллийн захиргаанд хамаарна. Хууль тогтоох үйл ажиллагаатай холбоотой чиг үүргийг хэрэгжүүлнэ. Мөн Сенатын танхимын ЕНБД-ын удирдлаганд <i>Холбооны парламент судлалын институт</i>	
3	Армян <i>Судалгаа, шинжилгээний газар</i>	Судалгаа, шинжилгээний газар дараах бүтэцтэй: <ul style="list-style-type: none"> Нийгмийн судалгааны хэлтэс Эдийн засгийн судалгааны хэлтэс 	Үндэсний хурлын дэгийн тухай хууль болон бие даасан бусад хууль, журам

4	Босни-Герцеговин <i>Судалгааны газар</i>	Судалгааны газар нь Нарийн бичгийн дарга нарын Коллегиор удируулсан Нэгдсэн албаны харьяанд хамаарна.	
5	Бразил <i>Баримтжуулалт ба мэдээллийн төв</i>	Парламентын доод танхимын Тамгын газрын Хуулийн хэлтэсийн харьяанд Баримтжуулалт ба мэдээллийн төв нь дараах үндсэн чиг үүргийн дагуу ажиллана: - Хуулийн шинжлэл - Мэдээлэл, судалгаа - Баримтжуулалт, архивын бүрдүүлэлт - Хэвлэн нийтлэх үйл ажиллагаа - Олон нийттэй харилцах - Номын сангийн үйлчилгээ	
6	Габон <i>Баримтжуулалт, сургалт, шинжлэх ухааны судалгааны газар</i>	Баримтжуулалт, сургалт, шинжлэх ухааны судалгааны газар нь ЕНБД-ын удирдлаганд Эрх зүй, хууль тогтоомжийн ерөнхий газарт үйл ажиллагаагаа явуулдаг.	
7	ХБНГУ <i>Судалгаа, гадаад харилцааны ерөнхий газар</i>	Бундестагийн ЕНБД-ын удирдлаганд байдаг <i>Судалгаа, гадаад харилцааны ерөнхий газар</i> нь 3 газартай: • Судалгааны газар • Гадаад харилцааны газар • Өргөдөл, хүсэлт хариуцсан газар <i>Судалгааны газрын</i> ерөнхий чиг үүрэг нь парламентын гишүүдийг мэргэжлийн өндөр түвшинд боловсруулсан мэдээллээр хангах, анализ шинжилгээ хийх, зөвлөмж гаргах юм. Дараах секторуудтай: - Түүх, орчин үеийн түүх, улс төрийн судалгааны хэсэг - Гадаад харилцаа, ОУ-ын хууль, Эдийн засгийн хамтын ажиллагаа, хөгжил, Батлан хамгаалах, Хүний эрх, Хүмүүнлэгийн тусламжийн судалгааны хэсэг, - Үндсэн хуулийн эрх зүй, Төрийн захиргааны судалгааны хэсэг, - Төсөв, санхүүгийн судалгааны хэсэг, - Эдийн засаг, технологи, Хэрэглэгчийн эрхийг хамгаалах, Хүнс, ХАА, Аялал, жуулчлалын судалгааны хэсэг, - Хөдөлмөр, нийгмийн асуудлын судалгааны хэсэг, - Эрүү, иргэн болон иргэн, эрүүгийн байцаан шийтгэх хууль, Байгаль орчныг хамгаалах хууль, Тээвэр, барилга, хот байгуулалтын хуулийн судалгааны төв, - Байгаль орчны хамгаалалт, цөмийн аюулгүй байдал, Боловсрол, шинжлэх ухааны судалгааны хэсэг, - Эрүүл мэнд, гэр бүл, өндөр настан, эмэгтэйчүүд, залуучуудын судалгааны хэсэг, - Соёл, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл, спортын судалгааны баг, - Европын асуудлын судалгааны хэсэг тус тус байна.	
8	Гүрж <i>Судалгааны газар</i>	Судалгааны газрын бүтэц: Архив, Хууль тогтоох үйл ажиллагааны мэдээлэл, хангамжийн хэлтэс, Номын сан	<i>Парламентын дэгийн тухай хуулийн 44-р бүлэг /2004/</i>

9	Жибути <i>Шинжээчдийн алба</i>	Шинжээчдийн алба нь Баримт бичиг, мэдээллийн газарт хамаарах ба эрх зүй, нийгэм, эдийн засаг, соёл, дипломат болон цэргийн ерөнхий асуудлуудаар техникийн шинжилгээ хийнэ.	
10	Исланд Улс <i>Мэдээлэл, олон нийтийн хэлтэс</i>	Мэдээлэл, олон нийтийн хэлтэс дараах зохион байгуулалттай: - Албан ёсны танилцуулгын алба - Судалгаа шинжилгээ ба номын сангийн алба - Олон нийттэй харилцах алба	
11	Их Британи <i>Парламентын шинжлэх ухаан, технологийн оффис</i>	Хоёр танхимын дундын Парламентын шинжлэх ухаан, технологийн оффис нь шинжлэх ухаан, технологийн бодлогын асуудлаар бие даасан, бусдаас хамааралгүй, хүртээмжтэй анализ хийх үүрэгтэй парламентын дотоод эх сурвалж болох байгууллага юм.	
12	Кабо-Верде <i>Баримт бичиг, парламентын мэдээллийн хэлтэс</i>	Баримт бичиг, парламентын мэдээллийн хэлтэс нь Парламентын мэдээлэл, баримт бичгийн үйлчилгээний газарт хамаарах ба мэдээлэл, баримт бичгүүдийг шуурхай тараах, хураан авах, хадгалах, системчилнэ зэрэг үүрэгтэй.	
13	Камбож <i>Судалгааны ерөнхий департамент</i>	Ерөнхий нарийн бичгийн даргын удирдлагад ажиллана.	
14	Литва <i>Парламентын судалгааны газар</i>	Парламентын судалгааны газар нь ерөнхий мэдээллийн хэлтэс, ном зүйн мэдээллийн хэлтэс, эдийн засгийн болон нийгмийн мэдээллийн хэлтэс, эрх зүй ба улс төрийн мэдээллийн хэлтэс гэсэн зохион байгуулалттай.	
15	Марокко <i>Судалгаа, баримт бичгийн хэлтэс</i>	<i>Судалгаа, баримт бичгийн хэлтэс</i> нь Архив, бичиг хэрэг, номын сангийн үйлчилгээний алба болон Судалгаа, орчуулгын албатай.	
16	Мексик <i>Судалгаа, шинжилгээ, анализын төв</i>	Судалгаа, шинжилгээ, анализын төв нь Депутатуудын танхимын Парламентын асуудал хариуцсан нарийн бичгийн даргын удирдлагад Баримт бичиг, мэдээлэл хариуцсан ерөнхий газарт үйл ажиллагаа явуулдаг Депутатуудын үйл ажиллагаанд шаардлагатай мэдээлэл, лавлагаа, бодлогын болон харьцуулсан судалгаа зэргийг мэргэжлийн өндөр түвшинд үнэн бодит мэдээлэлд тулгуурлан бэлтгэж үйлчилнэ. Эдийн засгийн, Үндэсний аюулгүй байдал, улс төрийн болон тусгай сэдэв гэсэн 3 дэд хэсгүүдтэй.	<i>Депутатуудын танхимын дотоод журмын 32-р зүйл</i>
17	Молдав <i>Мэдээлэл-судалгааны алба</i>	Мэдээлэл-судалгааны алба нь Парламент судлал, шинжилгээний ба Мэдээллийн нөөцийн хэлтэстэй	<i>Парламентын дэгийн тухай хуулийн 12-р бүлэг /1996/</i>
18	Монтенегро <i>Судалгаа, шинжилгээ, номын сан, баримт бичиг, архивын алба</i>	Судалгаа, шинжилгээ, номын сан, баримт бичиг, архивын алба нь Судалгаа, баримт бичиг, мэдээллийн технологийн секторт хамаарах ба 4 салбар нэгжтэй: - Судалгаа шинжилгээ, бичиг баримт, номын сан, архивын салбар - Мэдээллийн технологийн салбар - Парламентын чуулганы телевиз-радио нэвтрүүлэг, бичлэгийн салбар - Аудио болон бичмэл протоколын салбар.	- <i>Парламентын тухай хууль</i> - <i>Парламентын үйл ажиллагааны журам</i> - <i>Парламентын мэргэшсэн албаны зохион байгуулалт, системчлэлийн дүрэм</i>

19	Намиби <i>Судалгаа, мэдээлэл, нийтлэл, редакцийн хэлтэс</i>	Судалгаа, мэдээлэл, нийтлэл, редакцийн хэлтэс нь Үндэсний Ассамблейг шинжлэх ухааны арга зүйн үндэслэлтэй судалгаа, мэдээллээр хангана. Хэлтэс нь хэд хэдэн албадтай ба тэдгээрийн нэг нь <i>Судалгааны алба</i> ба гишүүдэд хууль тогтоох эрх мэдлээ хэрэгжүүлэхэд нь шаардлагатай судалгаа, мэдээллээр үйлчилнэ.	
20	Норвеги <i>Судалгааны хэсэг (Research Section)</i>	Судалгааны хэсэг нь Стортингийн ЕНБД-ын удирдлагад Мэдээлэл, баримт бичгийн газарт хамаарах ба гишүүд, БХ-д, намын ажлын албадад экспертийн туслалцаа үзүүлнэ.	- Үндсэн хууль - Парламентын дэгийн тухай хууль
21	ОХУ <i>Судалгааны газар</i>	Судалгааны газар нь хуулийн зохицуулалт шаардагдаж буй нийгэм, эдийн засгийн тодорхой асуудлаар болон хууль тогтоомжийг боловсронгуй болгох талаар мэдээлэл, судалгааны материал бэлтгэж депутатуудад хүргэх үүрэгтэй	Төрийн Думын даргын захирамж
22	Румын <i>Парламент, хуулийн судалгааны газар</i>	<i>Парламент, хуулийн судалгааны газар</i> нь Тамгын газарт харьяалах ба дараах хэлтэстэй: - Эрх зүйн судалгаа, баримт бичгийн хэлтэс /Парламентын шинжилгээ, судалгааны хэсэг, Баримт бичиг, хуулийн мэдээллийн хэсэг, Номын сан гэсэн бүтэцтэй/ - Нийтийн эрх зүйн хэлтэстэй байна.	<i>Депутатын танхимын ажлын албаны үйл ажиллагаа, зохион байгуулалтын журам /2009/</i>
23	Серб <i>Мэдээлэл, судалгаа, номын сангийн хэлтэс</i>	Мэдээлэл, судалгаа, номын сангийн хэлтэс нь Зохион байгуулалт, Клеркийн секторт хамаарах ба Мэдээлэл судалгааны алба, Номын сан гэсэн 2 албатай. Дараах чиг үүрэгтэй: - ҮА-н хууль тогтоох үйл ажиллагаатай холбогдуулан мэргэжлийн болон шинжээчийн судалгаа, мэдээллээр хангах; - ҮА-н хуралдаанаар хэлэлцэгдэж буй асуудлаар парламентын гишүүд болон БХ-дод мэргэжлийн харьцуулсан судалгааны үйлчилгээ үзүүлнэ.	- Үндэсний Ассамблейн тухай хуулийн 292-р зүйл - Үндэсний Ассамблейн үйл ажиллагааны журмын 35-р зүйл - Үндэсний Ассамблей /ҮА/-н дэмжлэг үйлчилгээний байгууллагын тухай шийдвэр
24	Сингапур <i>Номын сан, судалгааны газар</i>	<i>Судалгааны газар</i> нь сүүлийн үеийн мэдээлэл, хэвлэлийн чиг хандлага, судалгаанд үндэслэсэн үнэн зөв мэдээллийг бий болгох зорилго бүхий гол байгууллага <i>Номын сангийн</i> гол үйлчилгээ нь Парламентын гишүүд, хуулийн төслийн туслахууд, Тамгын газрын ажилтнуудыг мэдээллээр хангах, лавлагааны материал боловсруулахад чиглэгдэнэ.	
25	Словени <i>Судалгаа, баримт бичгийн хэлтэс</i>	Судалгаа, баримт бичгийн хэлтэс нь Судалгааны алба, Номын сан, баримт бичгийн зэрэг албатай.	Үндэсний Ассамблейн дэгийн тухай хуулийн 25-27-р зүйлүүд
26	Турк <i>Судалгааны төв</i>	Судалгааны төв болон Номын сан, баримт бичиг, орчуулгын хэлтэс нь Хууль тогтоомжийн газарт харьяалагдана. Тус төвд эдийн засаг, ОУ-ын харилцаа, улс төрийн шинжлэх ухаан, төрийн захиргаа зэрэг мэргэжлийн судлаач, мэргэжилтнүүд ажиллах ба гишүүдээс ирүүлсэн захиалгын дагуу судалгаа хийж хариуг амаар болон бичгээр өгч болно. Судалгааны ажил, тайлангаар улирал тутам "Bilgi" сэтгүүл, ном хэвлэнэ.	- Үндэсний Их Хурлын даргын 2006 оны 107 тоот шийдвэр - Үндэсний Их Хурлын Судалгааны төвийн журам

27	Украин <i>Эрдэм шинжилгээ-судалгааны газар</i>	Эрдэм шинжилгээ-судалгааны газар нь Төрийн байгуулалтын, Үндсэн хуулийн, ОУ, хүний эрх, ЕХ-ны, Нийгмийн хамгаалал, хөдөлмөрийн, Иргэний болон аж ахуйн харилцаа, жижиг үйлдвэрийн, ХАА, байгаль, экологийн, Төсөв, татварын, Макро эдийн засаг, аж үйлдвэрийн хөгжлийн зэрэг хэлтсүүдтэй.	<i>Парламентын дэгийн тухай хууль</i>
28	Финланд <i>Судалгааны алба</i>	<i>Судалгааны алба</i> нь ЕНБД-ын удирдлагад Мэдээлэл холбооны газарт хамаарах ба Парламентаар хэлэлцэгдэж буй асуудал болон гишүүдийн үйл ажиллагаагаа хэрэгжүүлэхэд нь шаардлагатай мэдээлэл, судалгаагаар хангах болон хэвлэлийн материал зэргийг бэлтгэх үүрэгтэй. Мөн ЕХ-ны тухай мэдээлэл, телевизэд зориулсан видео үйлчилгээ, онлайн үйлчилгээгээр хангах зэрэг чиг үүрэгтэй.	<i>Парламентын дэгийн тухай хууль</i>
29	БНХАУ <i>Номын сан, судалгаа болон зөвлөгөө өгөх байгууллага</i>	Номын сан, судалгаа болон зөвлөгөө өгөх байгууллага нь ЕНБД-ын удирдлагад байна. Мөн Эрх зүйн болон Төсвийн комиссууд тус бүр <i>Судалгааны оффистой</i> .	
30	Чех <i>Судалгааны төв</i>	Судалгааны төвийн зохион байгуулалт: - дарга - орлогч дарга - судлаачид - захиргааны ажилтнууд Нийт 16 ажилтантай. Үүнд: хуульч 7, эдийн засагч 2, түүхч 1, улс төр судлаач 2, техникийн ажилтан 1, туслах ажилтан 3.	
31	Чили <i>Мэдээллийн хэлтэс</i>	Мэдээллийн хэлтэс нь дараах 3 албатай: - Хууль, эрх зүйн судалгаа, статистик мэдээний алба, - Иргэний мэдээллийн алба, - Гадаад зөвлөх системийн хэлтэс	
32	Швед <i>Судалгааны алба</i>	<i>Судалгааны алба</i> нь парламентын гишүүд, намын бүлгүүдийн нарийн бичгийн даргын газар, хороод болон парламентын бусад албадад зориулан судалгаа, мэдээллийн ажил гүйцэтгэнэ.	
33	Шинэ Зеланд <i>Парламентын судалгаа, боловсролын бүлэг</i>	Клеркийн газрын орлогч нь бага хэмжээний процедурын судалгаа ба бодлогын хөгжлийн бүлгийг толгойлох бөгөөд уг бүлэг нь процедурын мэдээллийн нэгдсэн төв санг бүлдүүлэх, хадгалах ажил болон Парламентын боловсролын асуудлыг хариуцна.	
34	Эстони <i>Эрх зүй, судалгааны хэлтэс</i>	Эрх зүй, судалгааны хэлтэс нь Рийгиогу, Тамгын газрын хэлтэс, албадад эрх зүй, Парламентын хяналт, нийгэм, эдийн засгийн салбарууд болон ЕХ-ны асуудлаар зөвлөгөө өгөх, харьцуулсан судалгаа, шинжилгээ хийх, лавлагаа мэдээлэл өгөх, хууль, тогтоолын төсөлд дүн шинжилгээ хийж зөвлөмж, дүгнэлт гаргах, шинжилгээ судалгааны ажил захиалах, гадаад орнуудын парламентын судалгаа, шинжилгээний байгууллагуудтай хамтран ажиллана.	<i>Рийгиогу /парламент/-ын тогтоолоор 1992.10.05-нд байгуулсан</i>

35	Энэтхэг Парламентын номын сан, судалгаа, лавлагаа, мэдээлэл, баримтжуулах болон мэдээлэх үйлчилгээ	Парламентын номын сан, судалгаа, лавлагаа, мэдээлэл, баримтжуулах болон мэдээлэх үйлчилгээ нь Парламентын доод танхим буюу Ардын танхим, дээд танхим буюу Муж улсуудын зөвлөлийн тус бүрийн Тамгын гарзын харьяанд байна. 5 хэлтэст хуваагдана. Үүнд: номын сан, судалгаа, лавлагаа, хэвлэл мэдээлэл, олон нийттэй харилцах, Парламентын музей. 90 ажилтантай	Үндсэн хууль болон бие даасан бусад хууль
----	---	--	--

Хавсралт 2. БНСУ-ын Үндэсний нийтийн албаны ангилал¹⁹⁸

I зэрэг /Special civil servant/	Орлогч сайд
II зэрэг /Career civil servant/	Ерөнхий захирал
III зэрэг /Special civil servant/	
IV зэрэг	Газрын захирал
V зэрэг	Газрын орлогч захирал
VI-IX-зэрэг	Албан тушаалтнууд

Яамдын албан хаагчдын албан тушаалын зэрэглэл

Rank	
Түвшин	Зэрэг
Сайд	-
Дэд сайд	-
Орлогч сайд, адилтгах	Ахлах албан тушаалтан
Ерөнхий захирал, адилтгах	Ахлах албан тушаалтан
Захирал, адилтгах	III-IV зэрэг
Орлогч захирал	IV-V зэрэг
Албан хаагчид	VI-IX зэрэг

Жич: БНСУ-ын Үндэсний нийтийн албаны ангилал, зэрэглэлээр Дэд сайд улс төрийн, Орлогч сайд нь карьерийн албан тушаалтан юм.

* * *

АШИГЛАСАН МАТЕРИАЛ

- Дэлхийн улс орнуудын Парламентын Ажлын алба. УБ., 2012 он.
- Болормаа Ц., Билгээ Г. Зарим орны Парламентын Судалгааны нэгжийн талаарх мэдээлэл., Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Судалгааны эмхэтгэл XIII боть., УБ., 2012 он.
- Хатанбаатар Р., Товуусүрэн Ц., Пагма А. БНСУ-ын Үндэсний Ассамблейн Ажлын албадын тухай., Улсын Их Хурлын Тамгын газрын Судалгааны эмхэтгэл XIV боть. УБ., 2013 он.
- Legislative Reorganization Act of 1970, 91st Congress (1969-1970), <https://bulk.resource.org/gao.gov/91-510/000062AF.pdf>
- Judy Schneider, Christopher M. Davis, Betsy Palmer. Reorganization of the House of Representatives: Modern Reform Efforts, CRS Report for Congress, Order Code RL31835, 2003.
- Parliamentary Service Act 1999. <http://www.comlaw.gov.au/Details/C2014C00045>
- Association of Parliamentary Libraries of Australia, Research Services in Australian Parliaments

¹⁹⁸ Introduction to Korea-www.pdx.edu/sites/Mr6.Yu.presentation.ppt

- Responses from all State, Territory and Federal Parliaments. <http://www.apla.org.au/information/bm.doc/research-services-in-australian-parliaments-2011-va470837.pdf>
- Department of Parliamentary Services Annual Report 2012-2013, Part 4 Parliamentary Library. http://www.aph.gov.au/About_Parliament/Parliamentary_Departments
- The Diet Law 1947. <http://www.sangiin.go.jp/eng/law/diet/>
- National Diet Library Law 1948. <http://www.ndl.go.jp/en/aboutus/laws.html>
- Anticipatory Research of the National Diet (Parliamentary) Library Japan: A Major Research Resource for the Diet, <http://www.ndl.go.jp/en/publication/>
- International Federation of Library Associations, The Japanese Diet (Parliament) of the future and the progress of the services to the Diet, <http://conference.ifla.org/past-wlic/2010/141-hirose-en.pdf>
- The House of Representatives, Diet Functions, http://www.shugiin.go.jp/internet/itdb_english.nsf/html/statics/guide/secretar.htm
- Юн Феррье. Успешное предоставление профессиональных беспристрастных услуг в пристрастной среде. Совет Федерации РФ. Аналитический вестник. №8 (228). М., 2004г.